

ANONİM ŞİRKETLERDE OY HAKKI SINIRLAMALARININ (AZAMİ OY ŞARTI) ESAS SÖZLEŞME DEĞİŞİKLİĞİ İLE KURULUŞ SONRASI DÜZENLENMESİ

REGULATION OF VOTING RIGHT LIMITATIONS (MAXIMUM VOTE CONDITION) IN JOINT STOCK COMPANIES AFTER THE FOUNDATION BY AMENDMENT OF THE ARTICLES OF ASSOCIATION

Sevgi BOZKURT YAŞAR*

Özet: Pay sahipliği haklarından en önemlilerinden biri olan oy hakkı TTK 434 hükmünde düzenlenmiştir. Hükmün ilk fıkrasında pay sahibinin oy hakkını genel kurulda paylarının toplam itibari değeri ile orantılı kullanacağı belirtilmiştir. Hükmünde her pay sahibinin sadece bir paya sahip olsa da en az bir oy hakkı bulunacağı belirtilerek, asgari bu oy hakkının pay sahibi açısından vazgeçilemez hak niteliği ifade edilmiştir. Anonim şirketlerde temel ilke olan sermayeye katılma oranında hak sahibi olma/oransallık ilkesi oy hakkı için de geçerlidir. Ancak oy hakkının esas sözleşme ile sınırlandırılması (azami oy şartı) ve oy hakkında imtiyaz tanınması mümkün kılındığından bu ilkedен sapmaya imkân tanınmıştır. (TTK m. 434/2.c.2; m. 479). Azami oy şartının kurucu esas sözleşmede düzenlenmesi tüm ilgililerin onayını gerektirmekte, kuruluş aşamasında bu oybirliği ile oy gücünün sınırlandırılması kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir. Azami oy şartı ilk kurucu esas sözleşmede öngörülmemiş ise, sonradan bu yönde yapılacak bir düzenleme için esas sözleşmenin değiştirilmesi gerekmektedir. Böyle bir sınırlamanın esas sözleşme değişikliği ile sonradan getirilmesi konusu uzun yıllardır hukuk sistemlerinde oy hakkı sınırlamalarına ilişkin hükümleri ihtiva eden İsviçre, Alman ve Avusturya doktrinde tartışılmıştır. Çalışmada, seçilmiş hukuklarda bu konudaki görüş ve tartışmalar dikkate alınarak azami oy şartının sonradan esas sözleşme ile düzenlenmesi şartları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Oy Hakkı, Oy Hakkının Hukuki Niteliği, Oy Hakkının Sınırlanması, Azami Oy Şartı, Esas Sözleşme Değişikliği ile Oy Hakkının Sınırlanması

Abstract: Voting right, which is one of the most important

* Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, sevgi@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6521-290X, Makalenin Gönderim Tarihi: 22.04.2024, Kabul Tarihi: 01.08.2024

shareholder rights, is regulated in TCC 434. In the first paragraph of the provision, it is stated that the shareholder will exercise his voting rights in proportion to the total nominal value of his shares in the general assembly. The provision states that each shareholder will have at least one voting right, even if they only own one share, and that this minimum voting right is an indispensable right for the shareholder. The principle of entitlement/proportionality in terms of participation in the capital, which is the basic principle in joint stock companies, also applies to voting rights. However, since it is possible to limit voting rights (maximum vote condition) and grant privileges to voting rights by the articles of association, it is possible to deviate from this principle. (TTK art. 434/2.c.2; art. 479). Regulation of the maximum voting condition in the founding articles of association requires the approval of all relevant parties, and limiting the voting power can easily be achieved by unanimous consent at the establishment stage. If the maximum voting condition is not stipulated in the first founding articles of association, the articles of association must be amended for a later regulation to be made in this direction. The issue of introducing such a limitation later through an amendment to the articles of association has been discussed for many years in the Swiss, German and Austrian doctrine, which includes provisions on voting rights limitations in their legal systems. In the study, the conditions for the maximum voting to be regulated later in the articles of association are discussed, taking into account the opinions and discussions on this subject in selected laws.

Keywords: Voting Right, Legal Nature of Voting Right, Limitation of Voting Right, Maximum Voting Condition, Limitation of Voting Right By Amendment to the Articles of Association

GİRİŞ

TTK m. 434'te pay sahipliği haklarından en önemlilerinden birini teşkil eden oy hakkı düzenlenmiştir. TTK m. 434/1'de pay sahibinin oy hakkını genel kurulda paylarının toplam itibari değeri ile orantılı kullanacağı belirtilmiştir. Anılan düzenlemede her pay sahibinin sadece bir paya sahip olsa da en az bir oy hakkını haiz olduğu hüküm altına alınarak asgari bu oy hakkının pay sahibi açısından vazgeçilemez hak niteliği vurgulanmıştır. Anonim şirketlerde temel ilke olarak kabul edilen sermayeye katılma oranında hak sahibi olma/oransallık ilkesi oy hakkı bakımından da geçerlidir. Ancak oy hakkının esas sözleşme ile sınırlanması (TTK m. 434/2.c.2) ve oy hakkında imtiyaz tanınmasına (TTK m. 479) ilişkin düzenlemeler bu ilkedен sapmaya olanak tanır.

Mülga TTK m. 373/1'de *“Her hisse senedi en az bir rey hakkı verir. Bu esasa aykırı olmamak şartıyla hisse senetlerinin maliklerine vereceği rey hakkının sayısı esas mukavele ile tayin olunur”* düzenlemesi bulunmak-

taydı. Bu nedenle her payın bir oy hakkı vermesi kuralının emredici şekilde düzenlendiği, kanunda öngörülen nedenler dışında yeni yok-sunluk hallerine yer verilemeyeceği veya bunların genişletilemeyeceği, esas sözleşme ile oy hakkının sınırlayan şartlar düzenlenemeyeceği kabul edilmekteydi. 6102 sayılı TTK ise TTK m.434/2 c.2 ile birden fazla paya sahip olanlara tanınacak oy sayısının esas sözleşme ile sınırlanması açık bir hükümle düzenlenmiştir. Ancak oy hakkının esas sözleşme ile sınırlanmasına ilişkin bu düzenleme ayrıntı içermemekte, özellikle sınırlamaların sonradan getirilmesi ve sınırlamaların uygulanabileceği nisapların ne olması gerektiği konularının değerlendirilmesi gerekmektedir. Çalışmada azami oy şartının esas sözleşme değişikliği ile sonradan düzenlenmesi imkânı ele alınmış olup, özellikle pay sahibinin oy hakkının sınırlanmasının maddi ve şekli şartları Alman, İsviçre ve Avusturya hukukları da dikkate alınarak incelenmiştir.

I. OY HAKKINA İLİŞKİN GENEL ESASLAR

A. Oy Hakkı ve Oy Gücü Kavramı

Anonim şirketler merkez kavramının pay olduğu, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan sermaye şirketleridir (TTK m. 329; 124/2).¹ Pay, sahibine bedelsiz payları edinme hakkı ve rüçhan hakkı, kâr payı, tasfiye bakiyesine katılma, tesislerden faydalanma gibi malvarlığı haklarının yanı sıra genel kurula katılma, oy hakkı, bilgi edinme hakkı gibi yönetsel haklar da sağlar. ² Bu hakların büyük bir kısmını pay sahipleri genel kurulda kullanırlar. Pay sahipliği haklarının özünü ise oy hakkı oluşturur.³

¹ Ahmet Türk, Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 11; Oğuz İmregün, Anonim Ortaklıklar, Yasa Yayınları, İstanbul, 1989, s. 23 vd.; Ersin Çamoğlu (Reha Poroy/Ünal Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku I, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021, N. 757.

² Pay sahibine genellikle daha ön planda olan malvarlığı haklarının yanı sıra kişisel ortaklık hakları da sağlar. Peter Böckli, Schweizer Aktienrecht, 5. Aufl., Schulthess, Zürich, 2022, §8, N. 245.

³ Böckli, Aktienrecht 2022 §8, N. 245; Peter Forstmoser/Arthur Meier-Hayoz/Peter Nobel, Schweizerisches Aktienrecht, Stämpfli, Bern, 1996, §40, N.7; §42, N. 26 vd.; Ulysses Gubert Andreas von Salis, Die Gestaltung des Stimm-und des Vertretungsrechts im schweizerischen Aktienrecht, Schulthess, Zürich, 1996, s. 41 vd.

Doktrinde pay sahipliği hakları konu bakımından malvarlıksal, katılma, aydınlatıcı ve koruyucu haklar olarak gruplandırılmaktadır.⁴ Bu bağlamda pay sahipliği haklarının sınıflandırılmasında oy hakkı katılma hakları (*Teilnahmerecht*) içinde yer almaktadır. Katılma hakkı pay sahibinin genel kurulda fiziki olarak hazır bulunmasını sağlayan, genel kurula girme ve genel kurulda bulunma hakkı anlamını ihtiva etmektedir.⁵ Katılma hakkı ayrıca pay sahibinin fikir açıklama, bilgi edinme veya öneride bulunma hakkı gibi ancak genel kurulda kullanılabilen tüm üyelik haklarını kapsayan genel bir terim olarak da kullanılır.⁶ Katılma hakkı olmaksızın oy hakkı düşünülemez. Bununla birlikte oydan yoksunluk halleri (TTK m. 436) göz önüne alındığında, katılma hakkının oy hakkından bağımsız olarak var olabileceği sonucuna varılmaktadır.⁷ Oy hakkı, bu durumda bir üst kavram olan katılma hakkından ayrı olarak nitelendirilmelidir.⁸ En genel şekilde oy hakkı, pay sahibinin, genel kurul toplantılarında kararın oluşumuna katılarak, şirketin yönetimi, temsili ve denetimi konularında etkili olabilme yetkisi olarak tanımlanabilir.⁹

⁴ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu) Ortaklıklar Hukuku I, N. 865. Pay sahipliği hakları çeşitli kriterlere göre sınıflandırılabilmektedir. Bu anlamda payın sahibine tanıdığı haklar, bunların anonim şirket kararlarından etkilenip etkilenmediği dikkate alınarak müstesna olan ve olmayan haklar şeklinde gruplandırılabilirken, ilgili paya üstün hak sağlanıp sağlanmadığı göz önüne alınarak imtiyaz verenler ve vermeyenler olarak ayrılabilir. Ayrıca düzenlendikleri yer bakımından haklar, kanunda ve esas sözleşmede düzenlenen haklar olarak gruplandırılabilir. Hakların hangi tarzda kullanılabildiğine ilişkin yapılabilecek ayırmada ise bireysel, azınlık ve belirli bir çoğunluğa sahip olmak suretiyle kullanılan haklar sınıflandırması yapılabilir. Bkz.: Üner Dağ, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1996, s. 3-4; ayrıca bkz.: Tekinalp (Poroy/Çamoğlu) Ortaklıklar Hukuku I, N. 865, sonuncu yazar konu bakımından hakları malvarlıksal, katılma, aydınlatıcı ve koruyucu haklar olarak gruplandırmaktadır.

⁵ Patrik Schleiffer, Der gesetzliche Stimmrechtsausschluss im schweizerischen Aktienrecht, Diss., Stämpfli, Zürich, 1993, s. 17, 147, 151; Peter Böckli, Das Aktiens-timmrecht und seine Ausübung durch Stellvertreter, Diss., Helbing&Lichtenhahn, Basel, 1961, s. 18 vd.

⁶ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §23 N 16 vd.; §23 N. 58 vd.; §40, N. 130 vd.; Walter R. Schlupe, Die wohlerworbenen Rechte des Aktionärs und ihr Schutz nach schweizerischem Recht, Diss., Polygraphischer Verlag AG, St.Gallen 1955, s. 147; Schleiffer, s. 17.

⁷ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §23 N. 87; Schleiffer, s.18; Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 42.

⁸ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 42; Schleiffer, s.18.

⁹ Ömer Teoman, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, İstanbul, 1983, s. 3.

Oy hakkının kullanılması, pay sahibinin şekli oy hakkı (*formelles Stimmrecht*) ve maddi oy hakkını (*materielle Stimmrecht*) içerir.¹⁰ Maddi oy hakkı genel olarak pay sahiplerinin genel kurul kararlarının alınmasına katılması ve şirket yönetim ve işleyişinde söz sahibi olabilmesi anlamını taşır. Kanuni veya esas sözleşmesel oy hakkı sınırlaması bulunmaması kaydıyla pay sahibi kendi adına oy kullanma hakkına sahiptir.¹¹

Şekli oy hakkı (*formelles Stimmrecht*) ise, oy hakkının bir katılma hakkı olmasına dayanmaktadır ve pay sahibinin katılma hakkını kullanabilmesinin ön şartı niteliğini taşımaktadır. Esas sözleşmede öngörülen oylamaya katılma şartlarını yerine getiren ve oy kullanma hakkının bulunduğu şirkete karşı usulüne uygun olarak ortaya koyan kişinin şekli oy hakkını haiz olduğu kabul edilir.¹² Kural olarak şekli oy hakkı, maddi olarak oy kullanma hakkına sahip olana aittir.¹³ Bu sebeple genel olarak şekli oy hakkı (*formelles Stimmrecht*) katılma hakkı olarak da anılır ve maddi oy hakkından bağımsız nitelikte değerlendirilir.¹⁴

Pay sahibinin oy hakkı aracılığı ile haiz olduğu etkinin kapsamı temelde iki unsur tarafından belirlenir. Bunlar oy hakkının maddi içeriği (*gegenständlichen Umfang*) ve oy gücüdür (*Stimmkraft*).¹⁵ Oy gücü

¹⁰ Schluep, s. 132.

¹¹ Böckli, Aktienstimmrecht, s. 19 vd; Schluep, s. 132; ayrıca bkz.: Philippe Meyer, Der unabhängige Stimmrechtsvertreter im schweizerischen Aktienrecht, Dike Verlag, Zürich/St Gallen, 2007, s. 7.

¹² Bu anlamda kanun ve esas sözleşmeye göre oylamaya katılma şartlarını yerine getiren herkes şekli oy kullanma hakkına sahiptir. Böckli, Aktienstimmrecht, s. 75; Schluep, s. 132.

¹³ Schluep, s. 132.

¹⁴ Katılma hakkı (Teilnahmerecht), genel kurulda pay sahipliği haklarının kullanılması için ön koşuldur. Hans-Peter Schaad, Basler Kommentar, Obligationenrecht II, Art.530-964 OR Art.1-6 SchlT AG Art.1-11 ÜBest GmbH, Honsell/Vogt/Watter (Hrsg.), 4. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2012, Art. 689, N. 14. Pay sahibi genel kurulda temsil yolu ile oy kullanma yolunu tercih ederse, şekli oy haklarını temsilciye bırakmış olur, ancak, maddi oy hakkı pay sahibinde kalır. Von Salis, Stimm- und des Vertretungsrechts, s. 43; 315 vd.

¹⁵ Christoph Pestalozzi, Mehrstimmrecht in Generalversammlung und Urabstimmung der Genossenschaft, Diss., Schulthess, Zürich, 1977, s. 9; Wolfgang Zöllner, Die Schranken mitgliedschaftlicher Stimmrechtsmacht bei den privatrechtlichen Personenverbänden, Beck, München, 1963, s. 97; Schleiffer, s. 49.

(*Stimmkraft*) kanunda kullanılmamış bir kavram olup, oy hakkının sayısal/nicel kapsamını, paya düşen oy sayısının yüksekliğini ifade etmektedir.¹⁶ Bu bağlamda oy gücü bir pay sahibinin karar verme sürecinin bir parçası olarak oy kullanırken sahip olduğu sayısal ağırlıktır.¹⁷ Bir pay sahibinin bu ağırlığı ne kadar büyükse, genel kuruldaki kişisel etkisi o kadar büyük olur.¹⁸

TTK m. 434/1 uyarınca “*Pay sahipleri, oy haklarını genel kurulda, paylarının toplam itibarıyla değeriyle orantılı olarak kullanır*”. Oy hakkı bakımından kural olarak anonim şirketlerde geçerli olan temel ilke niteliğinde bulunan sermayeye katılma oranında hak sahibi olma/oransallık (*so viel Kapital so viel Rechte*) ilkesi geçerlidir. Bu oy gücünün kural olarak sermayeye katılım ölçüsüne uygun olması ve pay sahibinin oy gücünün de esas olarak sermayeye katılma oranında hak sahibi olma/oransallık ilkesine tabi olduğu anlamına gelir.¹⁹

B. Oy Hakkının Sınırlanması ve Azami Oy Şartı

Oy hakkı bakımından da geçerli olan sermayeye katılma oranında hak sahibi olma/oransallık ilkesinin mutlak şekilde uygulanması bir zorunluluk değildir. Kanunda bu ilkedan ayrılma olanağına imkân tanınmaktadır. Bu bağlamda esas sözleşmeye konulacak düzenlemeler ile oy hakkında sınırlandırma (TTK m. 434/2) ve bazı paylara tanınabilecek imtiyazlar (TTK m. 478-479) ile oransallık ilkesinden sapma mümkündür.²⁰ Bu yollarla oy gücünün sermayeye katılma oranın-

¹⁶ Gerald Spindler, Aktiengesetz Kommentar: 1. Band §§ 1-149 (Hrsg.: Karsten Schmidt /Marcus Lutter), 3. Aufl., C.H.Beck, Köln, 2015 §134, Rn.6, Bilge Aytuğar, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 105, dn.316.

¹⁷ Spindler, §134, Rn.6.

¹⁸ Zöllner, Schranken, s. 1, 97; Pestalozzi, s. 9 vd.

¹⁹ Aytuğar, s. 105; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §23, N. 12. İsvBK 692/1’e göre de pay sahipleri oy haklarını genellikle sahip oldukları payların toplam itibarıyla değeri oranında kullanırlar. Oy haklarının ölçümü, sermayeye katılım ilkesine dayanır; bu, bireysel bir pay sahibinin oy gücünün, taahhüt ettiği sermaye ile şirketin toplam sermayesi arasındaki ilişkiye dayandığı anlamına gelir. Von Salis, Stimm- und des Vertretungsrechts, s. 49-50.

²⁰ Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar/Mehmet Özdamar, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2021, s. 211; Feyzan Şehirli Çelik (İsmail Kırca/Çağlar Manavgat), Anonim Şirketler Hukuku C.I, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013, s.120.

da belirlenmesi esassından kanundaki şartlar çerçevesinde sapılması imkânı bulunmaktadır.

Mülga 865 sayılı TTK m. 365/1 c.3'te "*Ancak bir şahsın malik olduğu hisselerin miktarı onu mütevaciz ise ondan fazla reyı muteber olamaz*" düzenlemesi ile pay sahibinin oy gücüne yasal bir sınırlama getirilmiş ve pay sahibinin ne kadar paya sahip olursa olsun genel kurulda en fazla on oy kullanabileceği düzenlenmişti.²¹ Ancak burada kanuni bir sınırlama bulunmaktaydı. Mülga 6762 sayılı TTK m. 279/2 b.7'de ise rey verme hususlarının tabi olduğu kayıt ve şartların esas sözleşmede gösterileceği düzenlenmiş, TTK m. 373/1'de "*Her hisse senedi en az bir rey hakkı verir. Bu esasa aykırı olmamak şartıyla hisse senetlerinin maliklerine vereceği rey hakkının sayısı esas mukavele ile tayin olunur*" hükmüne yer verilmişti. TTK m. 373/1'de yer alan her payın bir oy hakkı vermesi kuralı emredici olarak düzenlendiğinden, kanunda sayılan nedenler dışında yeni yoksunluk sebepleri öngören veya bunları genişleten esas sözleşme hükümlerinin geçerli olmayacağı kabul edilmekteydi. Ancak hakkın özüne dokunmamak şartı ile esas sözleşme ile oy hakkının kullanılmasına ilişkin bazı sınırlamaların getirilmesinin mümkün olduğu savunulmaktaydı.²² Keza pay sahibinin oy hakkının kullanılacak toplam oy sayısına bir tavan getirilmek suretiyle sınırlandırılmasının mümkün olmadığı ve bunun kanunda öngörülmeven bir yoksunluk yaratmak anlamına geleceği kabul edilmekteydi.²³ Bu nedenlerle pay sahiplerinin oy hakkının üst sınırının belirlenmesi (*azami oy şartı*//

²¹ Oğuz İmregün, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, İstanbul 1962, s. 29; İmregün, Anonim Ortaklıklar, s. 134; Teoman, Yoksunluk, s. 139.

²² İmregün, Menfaat İhtilafları, s. 30-32; İmregün, Anonim Ortaklıklar, s. 134; Ünal Tekinalp (Reha Poroy/Ersin Çamoğlu), Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, N. 963, Tuğrul Ansay, Anonim Şirketler Hukuku, 6. bs., Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1982, s. 245-246; Mustafa Çeker, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2000, s. 216, Şükrü Yıldız, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Seçkin, Ankara, 2004, s. 100, Abuzer Kendigelen, Anonim Ortaklıkta Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1999, s. 91.

²³ Ömer Teoman, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı", *Batider*, C.XXV, S. 3, Eylül 2009, s. 16-17.

(Höchststimmklausel)²⁴ imkanı mülga TTK çerçevesinde hukuk sistemimizde kabul edilmemektedir.²⁵

6102 sayılı TTK m. 434/2, c. 2’de ise “Her pay sahibi sadece bir paya sahip olsa da en az bir oy hakkını haizdir. Şu kadar ki, birden fazla paya sahip olanlara tanınacak oy sayısı esas sözleşmeyle sınırlandırılabilir” hükmü bulunmaktadır. Böylece Kanun’da pay sahibinin en az bir oy hakkı (asgari oy hakkı) vazgeçilemez olarak düzenlendiğinden, bu sınıra uymak kaydıyla birden fazla paya sahip olanlara tanınacak oy hakkının sınırlandırılmasına olanak tanınmıştır. Hükmün mehzazını ise İsvBK m. 692/2 c.2 teşkil etmektedir.²⁶

²⁴ TTK m. 433/1’de “Oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları dolanmak...” ifadesi kullanılmış, TTK m. 434/2 c.2’de ise “...oy sayısı esas sözleşmeyle sınırlandırılabilir” şeklinde bir anlatım kullanılmıştır. TTK m. 433/1’in in mehzazını teşkil eden İsvBK m. 691/1’de yasal terminoloji olarak “oy hakkı sınırlamaları” (Stimmrechtsbeschränkungen) kullanılmış olup, TTK m. 434/2 c. 2’nin mehzazını teşkil eden İsvBK m. 692/2 c.2 c. 2’de ise “oy sayısı sınırlamaları” (...die Stimmenzahl der Besitzer mehrerer Aktien beschränken) ifadesi tercih edilmiştir. Alman hukukunda ise AktG §134/1 c.2’de “oy hakkının azami bir miktar belirlenmesi veya derecelendirme ile sınırlama” (...das Stimmrecht durch Festsetzung eines Höcstbetrags oder von der Abstufungen beschränken) ifadesi kullanılmıştır. İsviçre’de “azami oy şartı” (Höchststimmklausel) veya “azami oy hakkı şartı” (Höchststimmrechtsklausel) veya esas sözleşmesel azami oy hakkı şartı (statutarische Höchststimmrechtsklausel) terimleri bu nedenle zaman zaman kullanılmaktadır. Doktrinde esas sözleşmesel oy hakkı sınırlamaları (statutarische Stimmrechtsbeschränkungen) kavramı ise daha fazla kullanılmaktadır. Oy hakkı sınırlamaları Alman hukukunda ise sıklıkla azami oy hakkı (Höchststimmrecht) ifadesi tercih edilmektedir. Bu yöntemde pay sahibinin kullanabileceği oy sayısı sınırlanır. Oy hakkının esas sözleşme ile sınırlandırılması kavramı, sadece oy sayısının sınırlandırılması yöntemi değil, oy hakkının kullanılabilmesi için bazı şekli koşulların getirilmesi halini ve temsil yoluyla oy kullanmaya ilişkin sınırlamaları da kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bu sebeple oy hakkının sayısal olarak sınırlandırılması ifade edecek şekilde azami oy şartı kavramı çalışmada tercih edilmiştir.

²⁵ Teoman, Oy Hakkı, s. 16-17; İmregün, Menfaat İhtilafları, s. 30-32; İmregün, Anonim Ortaklıklar, s. 134; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar ve Kooperatif, N. 963, Ansay, s. 245-246; Çeker, s. 216, Yıldız, s. 100, Kendigelen, s. 91; Feyzan Hayal Şehirli Çelik, Anonim Şirketlerde Çıkar Çatışmaları Ekseninde Şirket Ele Geçirmelerine Karşı Önlemler, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2008, s. 303.

²⁶ İsviçre Borçlar Kanunu 692/2’de azami oy şartı (Höchststimmklausel) “Her pay sahibi sadece bir paya sahip olsa da en az bir oy hakkını haizdir. Ancak, birden fazla paya sahip olanlara tanınacak oy sayısı esas sözleşme ile sınırlandırılabilir” şeklinde düzenlenmiştir. Oy hakkında mutlak koruma sadece her bir pay sahibi için bir oy oranında geçerlidir (asgari oy hakkı). Bu çekirdek alan dışında esas söz-

II. AZAMİ OY ŞARTININ ESAS SÖZLEŞME İLE DÜZENLENMESİ GEREKLİLİĞİ

A. Genel Olarak

Oy hakkının bir üst limit belirlenerek azami oy şartı ile sınırlandırılması anonim şirketlerde sermayeye katılma oranında hak sahibi olma ilkesi/oransallık ilkesinden sapmaya yol açtığından, pay sahibinin kararlara katılımı ve şirketin yönetimine katılma yapısını değiştirmektedir. Ancak Türk hukukunda TTK m. 434/2 c.2; İsviçre hukukunda İsv. BK 692/2 c. 2, Alman hukukunda AktG §134/ 1 c.2; Avusturya hukukunda ise öAktG 12/2 düzenlemeleri açık bir hüküm ile oy hakkında sermaye oranında hak sahibi olma/oransallık ilkesinden sapmaya olanak tanımıştır.²⁷ Azami oy şartının oy hakkında sermayeye katılma oranında hak sahibi olma ilkesinden sapmaya neden olabilecek diğer bir araç olan oy hakkında imtiyaz ile düzenlenmesi de mümkündür.²⁸

TTK m. 434/2 c.2 gereği oy hakkının sınırlandırılması ancak esas sözleşmede yer verilecek bir düzenleme ile olanaklıdır. Oy hakkının azami bir limit belirlenerek sınırlandırılması ilk esas sözleşmede düzenlenebileceği gibi, sonradan esas sözleşmede yapılacak bir değişiklik ile de bu yönde bir hüküm getirilmek istenebilir. Potansiyel pay sahipleri mevcut sınırlamaları bilerek ve bunları göz önüne alarak pay edinip edinmemeye ve yapacakları yatırımın miktarına karar verebilecekleri için bu kişiler açısından oy hakkı sınırlamaları herhangi bir sorun teşkil etmez ve prensipte bunların hukuki bir korumaya ihtiyaçları bulunmaz.²⁹ Ancak, mevcut pay sahipleri göz önünde bulundurularak, sonradan esas sözleşme ile oy hakkında yapısal değişiklikler yapılması ve azami oy şartı getirilmesi veya var olan bir şartın ağırlaştırılması pay sahiplerinin hukuki statüsüne ve oy haklarına müdahale tehlike-

leşmesel düzenleme ve özellikle sınırlandırma caizdir. Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 50.

²⁷ Huguenin Jacobs, Claire: Das Gleichbehandlungsprinzip im Aktienrecht, Schult-hess, Zürich, 1994, 156, dn. 333; Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 89.

²⁸ Azami oy şartı, pay devrini sınırlayan düzenlemeler (bağlam) veya oy hakkında imtiyazlı paylar ile birlikte de geçerli bir şekilde düzenlenebilir. Huguenin Jacobs, 156, dn. 333; Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 89.

²⁹ Adrian Bieri, Statutarische Beschränkungen des Stimmrechts bei Gesellschaften mit Börsenkotierten Aktien, SSHW, Dike Verlag, Zürich, 2011, s. 195.

si içermektedir.³⁰ Önceki pay sahipleri, payları satın alırken ve satın alma fiyatını belirlerken sonraki değişiklikleri dikkate alamadıkları için korunmaya muhtaçtır.³¹ Bu yöndeki bir değişikliğin pay sahiplerinin vazgeçilemez ve müktesep hakları dikkate alındığında olanaklı olup olmadığı ve olanaklı ise genel kurul kararında gözetilmesi gereken nisabın ne olması gerektiği sorunları önem taşımaktadır.³² Oy hakkına kuruluş sonrasında getirilecek sınırlamanın, özellikle pay sahipleri arasında eşit işlem ilkesini ihlal ettiği yönünde itirazlara sebep verebileceği ve azami oy şartının sonradan düzenlenmesinde oybirliği aranması gerektiğinin dahi ileri sürülmesine sebep olabileceği belirtilmektedir.³³ Oy hakkı bakımından yeni sınırlandırmalar getirilmesi veya var olan sınırlandırmaların ağırlaştırılması pay sahipliği hakları dikkate alınarak bazı şekli ve maddi şartların gerçekleştirilmesi yoluyla mümkün olacaktır.³⁴

B. Kuruluşta Azami Oy Şartının Düzenlenmesi

Azami oy şartının ilk (kurucu) esas sözleşmede düzenlenmesi tüm ilgililerin onayını gerektirmektedir. Bu halde oybirliği ile oy gücünün sınırlandırılması sorun yaratmamakta ve kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir.³⁵ Ancak bu durumda da oy hakkı sınırlandırmaları, pay sahibinin oy hakkına, oy gücüne ve genel kurula katılma biçimine etki ettiğinden, getirilen sınırlamanın emredici nitelikte düzenlenen herhangi bir hakkı etkileyip etkilemediği ve anonim şirketin temel yapı-

³⁰ Bieri, s. 194.

³¹ Bieri, s. 195.

³² Spindler, §134, N. 21; esas sözleşme değişikliği ile oy hakkının sınırlandırılmasında, TTK m. 445'teki iptal sebeplerinin dikkate alınması maddi ve objektif haklı sebeplerin varlığı ve şirketin meşru amacına ulaşılmasında bu değişikliğin gerekli olması gerekir bkz.: Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi, C.III, 4. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022 §42, N. 185. Karş.: Winfried Werner, "Einführung des Höchststimmrechts durch nachtragliche Satzungsänderung", Die Aktiengesellschaft: AG, Zeitschrift für deutsches, europäisches und internationales Aktien-Unternehmens und Kapitalrecht, Köln 1975, 178, 179.

³³ Spindler, §134, N. 21.

³⁴ Bieri, s. 195.

³⁵ Ulysses Gubert Andreas Von Salis "Beschränkung der Stimmkraft der Aktionäre durch Höchststimmklauseln", Neues zum Gesellschafts- und Wirtschaftsrecht, Zum 50. Geburtstag von Peter Forstmoser, (Hrsg. Schlupe, Walter R./Isler, Peter), Schulthess, Zürich, 1993, s. 171 vd; Pulaşlı, Sınırlandırılma, s. 31.

sını göz ardı edip etmediği kontrol edilmesi gerekmektedir.³⁶ TTK m. 434/2 c. 1’de her pay sahibinin sadece bir paya sahip olsa da en az bir oy hakkını haiz olacağı ifade edilerek, asgari oy hakkı emredici şekilde düzenlenmiştir.³⁷ Bu halde oy hakkına getirilecek sınırlandırma ancak pay sahibinin asgari oy hakkının korunması şartı ile hukuken geçerli bir şekilde düzenlenebilir. Bu şarta uymak kaydı ile ilk esas sözleşmede azami oy şartı tüm kurucuların onayı ile düzenlenebilir.³⁸

C. Esas Sözleşme Değişikliği ile Azami Oy Şartının Düzenlenmesi

Azami oy şartı ilk kurucu esas sözleşmede öngörülmemiş ise, sonradan bu yönde yapılacak bir düzenleme için esas sözleşmenin değiştirilmesi gerekmektedir. TTK m.452’de “*Genel kurul, aksine esas sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde, kanunda öngörülen şartlara uyarak esas sözleşmenin bütün hükümlerini değiştirebilir; müktesep ve vazgeçilmez haklar saklıdır*” ifadesi kullanılarak, esas sözleşme değişikliği bakımından değiştirilebilirlik ilkesi ortaya konulmuştur. Bununla birlikte müktesep ve vazgeçilemez hakların genel kurulun esas sözleşmeyi değiştirebilme yetkisini sınırladığı belirtilmiştir.³⁹

TTK m. 434/2 gerekçesinde ise “*İsviçre öğretisinde, pay sahibi bağlamında oy hakkının sınırlandırılmasının ilk esas sözleşmede öngörülmemiş olması halinde, bunun daha sonra esas sözleşme ile gerçekleştirilmesinin güç olabileceğine işaret edilir. Türk hukukunda da bir taraftan 357’nci (eşit işlem ilkesi) diğer taraftan da 452’nci (müktesep haklar) madde sebebiyle aynı sonuca varılabilir. Bu hükümlere aykırılık esas sözleşmeyi değiştiren genel kurul kararının iptaline yol açabilir*” ifadesine yer verilmiştir. Azami oy şartının şirketin kuruluşunda kurucuların oy birliği ile esas sözleşmede düzenlenmesi konusunda herhangi problem olmamakla birlikte, oy hakkının esas sözleşme değişikliği ile sonradan getirilmesi pay sahibinin haklarının korunması bakımından bazı tartışmalara sebep vermek-

³⁶ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 89.

³⁷ Azami oy şartı, oy hakkını kısıtlar ancak asgari oy hakkı emredici olarak korunduktan ortaksal hakkın çekirdeği niteliğinde bulunan asgari oy hakkını etkilemez. Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 89.

³⁸ Bieri, s. 194; Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 46.

³⁹ Ünal Tekinalp (Reha Poroy/Ersin Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku II, 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, N. 1302.

tedir. Hukuk sistemlerinde oy hakkı sınırlamalarına ilişkin hükümleri ihtiva eden İsviçre, Alman ve Avusturya doktrinde ileri sürülen farklı görüşler bu konunun değerlendirmesinde önem taşımaktadır.

a. İsviçre Hukukunda

İsviçre hukukunda azınlıkta kalan görüşe göre azami oy şartı yalnızca ilk esas sözleşmede düzenlenebilir. Doktrinde GREYERZ tarafından savunulan bu görüşe göre oy gücünün sınırlandırılması sadece kuruluş sırasında ilk esas sözleşmede gerçekleştirilecek bir düzenleme ile mümkündür.⁴⁰

İsviçre’de hâkim görüş ise bir takım maddi ve şekli şartların gerçekleştirilmesi halinde esas sözleşme değişikliği ile oy hakkının sınırlandırılmasının mümkün olduğu yönündedir. Bu görüşe göre kuruluştaki esas sözleşme ile pay sahibine sağlanmış olan oy hakkının İsvBK m. 692/2’de yer alan *“her pay sahibi sadece bir paya sahip olsa da en az bir oy hakkını haizdir”* hükmü haricinde pay sahibinin rızası olmaksızın elinden alınamayan (*unentziehbar*) nitelikte bir hak olmadığı kabul edilmelidir. Ancak sonradan getirilecek oy hakkı sınırlandırmalarının şirketin menfaatine olması, maddi ve objektif gerekçelere dayanması, dürüstlük kuralları ile pay sahiplerine eşit işlem yapılması ve hakların sakınılarak kullanılması ilkelerine uygun surette alınmış olmaları gerekir.⁴¹

Bu görüşü benimseyen BÖCKLI, kuruluş esas sözleşmesinin, oy gücü sınırlamalarının düzenlenmesi konusunda büyük ölçüde serbest olduğunu, oy gücüne sonradan getirilecek sınırlandırmaların ise hukuki açıdan sorunlu olduğunu belirtmektedir. Böyle bir değişiklik şirketteki fiili duruma bağlı olarak, bazı pay sahiplerinin, kuruluş sırasında veya yasal bir işlem ya da miras yoluyla edindikleri paylara dayanan önceki oy güçlerini artık kullanamayacakları anlamına gelmektedir. Pay sahibinin oy hakkı durumu, yürürlükteki anonim şirketler hukukuna göre değer düşüklüğüne karşı tam olarak korunmamaktadır. Nitelikli çoğunluğa ulaşıldığı takdirde, hem oy hakkında imtiyazlı

⁴⁰ Christoph Von Greyerz, Die Aktiengesellschaft, Schweizerisches Privatrecht, Bd. VIII/2, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 1982, s. 147.

⁴¹ Böckli, Aktienrecht 2022, § 8, N. 604; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 24, N. 66; Pulaşlı, Şerh C. III, N. 179.

payların düzenlenmesi hem de önemli bir nedene dayalı olarak rüşhan haklarından hariç tutulması veya katılma senetlerinin paya dönüştürülmesi ve oy hakkında imtiyazlı paylarının kaldırılması, sonradan oy hakkını etkileyebilir. Bununla birlikte esas sözleşme ile oy hakkı sınırlamasının sonradan düzenlenmesinde, İsvBK'nın 706. maddesinin uygulanması gerekmektedir. Bu bağlamda önlemin haklı gerekçesinin ortaya konulması ve önlemin hukuka uygun nitelikte bir şirket menfaatine ulaşmak için gerekli olması şartları aranmalıdır. Ayrıca pay sahiplerinin haklarına yapılan bu müdahalenin, gerekenden daha şiddetli olmaması (*hakların sakınılarak kullanılması veya aşırılığın yasaklanması*) ve pay sahipleri bazında grup ayrımcılığına yönelik olmaması gerekir. Bununla birlikte yazar, çoğu durumda, bu gerekliliklerin, esas sözleşme değişikliği ile sonradan bir oy hakkı sınırı getirilmesinin yasal olarak imkânsız olmasına yol açacağını belirterek, sonradan oy hakkına bir sınırlama getirilmesinin nesnel olarak haklı, gerekli, orantılı ve ayrımcı olmayan bir sınırlama olduğunun düşünülmesinin nadiren mümkün olacağını savunur.⁴²

LÄNZLINGER ise sonradan esas sözleşme ile oy hakkında sınırlandırma getirilmesinin pay sahibinin müktesep hakkına müdahale anlamına geldiğini, ancak bu değişikliğe, yalnızca şirket menfaati ile nesnel olarak gerekçelendirilmesi, izlenen amaçla orantılı ve pay sahiplerine eşit muamele ilkesi ile uyumlu olması halinde izin verilebileceğini belirtmektedir.⁴³

Doktrinde azami oy şartının sonradan düzenlenmesini mümkün olduğunu kabul eden yazarlardan bir kısmı ise özellikle getirilecek sınırlamaların mevcut pay sahiplerinin haklarına etki edip etmediğini dikkate alarak bir ayırım yaparlar.

FORSTMOSER/MEIER-HAYOZ/NOBEL'e göre; oy hakkında temel olarak İsvBK m. 703'e uygun surette, basit nisap ile değişim yapılabilir. Ancak, nesnel nedenler sınırlandırmayı haklı göstermelidir ve azami oy şartının düzenlenmesi objektif olarak şirketin menfaatine

⁴² Bkz.: Peter Böckli, Schweizer Aktienrecht, 4. Aufl., Schulthess, Zürich, 2009, §12, N. 478.

⁴³ Andreas Länzlinger, Basler Kommentar, Obligationenrecht II, Art.530-964 OR Art.1-6 SchlT AG Art.1-11 ÜBest GmbH, Honsell/Vogt/Watter (Hrsg), 4. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2012, Art. 692, N. 8.

olmalıdır.⁴⁴ Ayrıca, hukuk düzeninin (ZGB 2) ve şirketler hukukunun genel ilkelerine (özellikle eşit işlem ilkesi ve hakların dikkatli bir şekilde kullanılması) dikkat edilmesi gerekir. Oy hakkı sınırlandığı zaman pay sahiplerinin mevcut durumlarına göre farklı sonuçlara varılması söz konusu olabilir. Oy hakkında sınırlandırmanın yürürlüğe girdiği tarihte hiçbir pay sahibinin oy gücü bu sınırlamalardan etkilenmiyorsa bu değişiklik kural olarak geçerlidir. Zira hiç kimse gelecekte kullanabileceği oy sayısından fazlasını haiz değildir. Ancak mutlak sınırlama getirilmesi yüzdesel sınırlardan farklı olarak sorun teşkil edebilecektir. Bu halde ileride yapılacak sermaye artırımlarında, azami sınıra yakın oy hakkına sahip pay sahipleri rüçhan haklarını kullandıklarında sınırlamalardan etkilenenler iken, küçük pay sahipleri yeni iktisap ettikleri tüm paylara ilişkin oy hakkını kullanabilecektir.⁴⁵ Münferit pay sahiplerini önceki oy haklarının bir kısmından mahrum bırakan azami oy limiti getirilmesi ise hukuken sorunludur. Pay sahibinden bu şekilde bir fedakarlığa katlanmasının beklenmesi, ancak önemli bir şirket menfaatini korumak için gerekli ise mümkündür. Sadece bir veya birkaç büyük pay sahibini etkileyen ve onların şahsına yönelik bir sınırlamanın haklı gösterilmesi ise pek mümkün görünmemektedir.⁴⁶ Bu görüşe paralel olarak doktrinde VON SALIS'e göre kural olarak pay sahipliği hakları, İsvBK m. 703 vd. maddelerinde öngörülen çoğunluk kararları ile geriye dönük olarak da değiştirilebilir. Bu oy hakkı ve özellikle oy gücü için de geçerlidir. Pay sahiplerinin oy haklarını elinde tutmak için mutlak bir hakkı bulunmaz.⁴⁷ Kanun, azami oy şartının düzenlenmesi bakımından oy birliği şartını aramamıştır. Bu halde genel kurul kararlarına ilişkin adi nisap olan toplantıda temsil edilen oyların (salt)⁴⁸ çoğunluğu yeterli olacaktır (İsvBK m.703). Sonradan getirilecek bir sınırlandırma, mevcut pay sahiplerinin önceki hukuki statülerini etkilediğinden, yasal koruma standartlarına, özellikle genel

⁴⁴ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 24.N. 66.

⁴⁵ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 24.N. 67, dn. 35.

⁴⁶ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §24, N. 68.

⁴⁷ Özellikle sermaye artırımında rüçhan hakkının kaldırılmasında pay sahibi prensipte etkisinin azalmasına katlanabilir. Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 92 vd.

⁴⁸ İsvBK m.703'te 19 Haziran 2020 tarihli değişiklik ile salt (absoluten Mehrheit) ifadesinden salt kavramı çıkarılmış ve sadece genel kurulda temsil edilen oyların çoğunluğu adi nisap olarak belirlenmiştir. (AS 2020 4005; 2022 109; BBl 2017 399).

kurul kararlarının her biri için geçerli olan iptal edilebilirliğe ilişkin genel sınırlara uyulmalıdır.⁴⁹ Bununla birlikte düzenlemenin yürürlüğe girdiği an dikkate alınarak bir ayırım yapılmalıdır. Buna göre azami oy limitinin en büyük pay sahibinin oy hakkı ile aynı veya daha yüksek veya daha az belirlenmesi farklı sonuçlar doğurur ve ayrı değerlendirilmelidir. Azami oy limitinin en büyük pay sahibinin oy gücü ile aynı veya daha yüksek belirlenmesi halinde pay sahiplerinin haklarının ihlalden bahsedilemez. Bu halde münferit pay sahiplerinin oy hakları değiştirilmemiştir ve pay sahiplerinin şirkete katılımlarını artırmaya ilişkin pay sahipliği hakkı ise mevcut değildir. Bunun istisnasını esas sözleşme ile pay edinme hakkı tanınması ve azami oy şartının mutlak bir limit olarak getirilmesidir.⁵⁰ Azami oy limitinin pay sahiplerinin oy gücünden az olarak belirlenmesi halinde ise oy hakkına ilişkin bir sınırlama bulunmaktadır. Şirkette pay sahiplerinin farklı oy gücü durumunda, büyük pay sahipleri bu değişiklikten eşit olmayan şekilde etkilenir. Zira şirket üzerindeki etkileri orantısız bir şekilde sınırlanır. Küçük pay sahipleri bakımından ise oy gücünde bir etki artışı yaşanır. Bu değişiklikte şirket menfaati bulunsa ve azami oy şartının düzenlenmesi, bu menfaatin gerçekleştirilmesinde esasen uygun ve gerekli bir araç olsa bile hakların sakınılarak kullanılması ilkesi konusunda yine de bazı çekinceler bulunabilir. Bunlar özellikle orantılılık sorununda yoğunlaşır ve esasen sonradan getirilecek oy sınırlamalarına ilişkin değişikliklerin kabul edilemezliğine yol açar. Zira pay sahibinin haklarına ağır bir müdahaleyi haklı çıkarabilecek nitelikte şirketin varlığı ve

⁴⁹ Oy hakkına getirilen sınırlandırmanın etkisi, yalnızca henüz edinilecek paylarla değil, halihazırda edinilmiş paylarla da ilgilidir. Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 92 vd. Von Salis, Beschränkung, s. 174; Bu devir kısıtlamaları ile getirilecek edinim sınırlamalarından farklıdır. Payların devredilebilirliğine ilişkin sınırlama veya bu sınırlamalardaki ağırlaştırma sadece gelecekteki edinimlere ilişkindir. Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §44, N. 255a.

⁵⁰ Kuruluş tarihinde pay sahipleri arasında oy hakkı eşitsiz olarak dağılmış olsa bile, mevcut payların değeri haksız veya eşitsiz etkilenmediğinden, anonim şirketler hukukuna ilişkin herhangi bir ihlal bulunmamaktadır Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s.92 vd; 97.; Paralel görüşü savunan Gehrre de en büyük pay sahibinin oy gücünden daha yüksek bir kanuni azami oy sınırı getirilmesinin, pay sahiplerinin yasal statüsüne herhangi bir kısıtlama getirmediği görüşündedir. Carole Lea Gehrre, Statutarische Abwehrmassnahmen gegen Übernahmen : eine Untersuchung der an der SWX kotierten Schweizer Aktiengesellschaften, Schulthess, Zürich, 2003, s. 169.

işlevselliği için bir menfaat bulunması zordur. Farklı bir sonuca ancak belirli bir zarar riskinin olduğu durumlarda varılması mümkündür.⁵¹

Mevcut pay sahiplerinin oy haklarının asgari oy şartı düzenlemesinin getirildiği an itibari ile etkilenmediği hallerde de her durumda bir sınırlandırmanın mevcut olduğunu kabul eden görüş ise pay sahibinin gerekli payları satın alarak çoğunluk pozisyonu oluşturma imkanının elinden alınmasını bunu gerekçe olarak sunar. Bu görüşün temsilcilerinden olan HUGUENIN JACOBS'a göre azami oy şartının yürürlüğe girdiği anda hiçbir pay sahibi azami oy hakkı düzenine (*Höchststimmrechtsordnung*) göre kullanılabilecek olandan daha fazla oya sahip olmasa da her durumda bir sınırlandırma söz konusu olur. Azami oy sınırının sonradan bu şekilde belirlenmesi, pay sahiplerini herhangi bir oy hakkından mahrum bırakmaz ama gerekli payları satın alarak çoğunluk pozisyonunu oluşturma fırsatından mahrum eder.⁵² Yazar oy hakkının kısıtlanmasına ilişkin nesnel gerekçeyi ise, genel olarak kontrol bloklarının oluşmasını engellemede görmektedir. Öte yandan yazara göre oy hakkı sınırlandırmasının her pay sahibine bir oy hakkı ölçüsünde düzenlenmesine, ancak şirketin varlığının devamı için bu önlem vazgeçilmez bir araç ise izin verilebilir.⁵³ Bu görüşe paralel görüş belirten BIERI ise azami oy şartının sonradan düzenlenmesinde, getirilen bu sınırlama ile kanuni veya esas sözleşmesel pay sahipliği haklarının veya anonim şirketler hukukunun temel ilkelerinin ihlal edilip edilmediğinin göz önüne alınması gerektiğini vurgular. Yazar sonradan esas sözleşmesel azami oy sınırı getirilmesi durumunda pay sahipliği pozisyonuna müdahalenin ciddiyetinin, bu sınırın en büyük pay sahibinin oy gücünün üstünde veya altında belirlenip belirlenmediğine bağlı olduğunu ifade eder. Getirilen azami oy limitinin ise bu ayrım çerçevesinde mevcut pay sahiplerinin oy gücüne doğrudan veya dolaylı sınırlandırma etkisi yapacağını vurgular. Buna göre dolaylı bir sınırlandırma olsa da yani esas sözleşme ile azami oy sınırının sonradan en büyük pay sahibinin önceki oy gücünden daha yüksek olarak belirlenmesi halinde bile, önceki pay sahiplerinin hukuki durumuna temel bir sınırlandırma getirilmiştir. Kanuni bir azami oy kullanma sınırının getirilmesi, pay sahiplerinin ön-

⁵¹ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 112.

⁵² Huguenin Jacobs, s. 157.

⁵³ Huguenin Jacobs, s. 157-158.

ceki oy haklarının kısıtlanmasına yol açmasa bile, yine de sermayeye katılma/oransallık ilkesinden sapmaya ve oy hakkı üzerinde bir tavan oluşmasına neden olabilir. Zira bu halde pay sahibinin paylarını artırarak şirket içindeki konumunu genişletmesi veya şirket üzerinde kontrol tesis etme imkânı ortadan kalkacaktır. Bu durumda, pay sahibinin ortak olmasından sonra şirket içi karar alma sürecinin temel kurallarının değiştirilmesi sebebiyle pay sahipliği konumuna bir müdahaleden söz edilebilir. Üst limit belli olduktan sonra pay senetlerinin borsadaki değerlemesinin önemli ölçüde düşmesi de beklenebilir ve pay sahipleri azami oy sınırı getirilmesi veya var olan sınırın ağırlaştırılması ile şirkette katılımlarının değerinde bir azalmayı kabul etmeye zorlanırlar.⁵⁴ Bu nedenle, bir azami oy sınırının sonradan getirilmesine, ancak, anonim şirketler hukukunun temel ilkeleri ihlal edilmediği takdirde izin verilir.⁵⁵ Şirket, bu durumda bile, makul ekonomik hususlar çerçevesinde bir limitin daha sonra getirilmesinin veya ağırlaştırılmasının şirketin veya tüm pay sahiplerinin çıkarına olduğunu somut gerekçelerle gösterebilmelidir.⁵⁶ Ayrıca azami oy sınırının yüksekliği ile ilgili olarak, hakların sakınılarak kullanılması ilkesine uyulmalıdır. Bu nedenle sınır, düzenleme ile hedeflenen şirket çıkarlarını sürdürmek için gerekenden daha yüksek ayarlanamamalıdır.⁵⁷ Azami oy sınırının bir veya daha fazla pay sahibinin önceki oy gücünün altında belirlenmesi halinde (doğrudan sınırlandırma) ilgili pay sahiplerinin hukuki durumuna ciddi bir tecavüz söz konusu olacaktır. Anonim şirketler hukukunun, pay sahiplerinin oy haklarını ancak İsvBK m.692/2 fıkrasının 1. cümlesi uyarınca mutlak asgari oy hakları çerçevesinde koruduğu doğru olmakla birlikte, pay sahiplerinin oy haklarına müdahalelere, ancak şirketin çıkarlarının bu müdahaleyi haklı gösterilebilmesi, eşit muamele ve hakların sakınılarak kullanılması ilkesi ile uyumlu olması halinde izin verilebilir. İsvBK m. 706/2 ve 3. fıkrası uyarınca eşit muamele ilkesine uygunluk sağlamak bu durumda özellikle zordur. Değişiklik öncesindeki oy gücü azami limit üzerinde olan pay sahiplerinin oy güçleri sınırlanır ve bu nedenle özel bir fedakârlık yapmak durumunda kalırlar. Bununla birlikte böyle

⁵⁴ Bieri, s. 196-197.

⁵⁵ Bieri, s. 197; karşı. Fostmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 24, N. 66 vd; Huguenin Jacobs, s. 157; Länzlinger, Art. 692 N. 8.

⁵⁶ Bieri, s. 197.

⁵⁷ Bieri, s. 197.

özel bir fedakarlığa, ancak şirketin veya tüm pay sahiplerinin menfaatleri için şirketin amacının gerçekleştirilmesi için kesinlikle gerekli olması halinde özel durumlarda izin verilecektir.⁵⁸ Payın devrinin belirli bir yüzde ile sınırlanmasına benzer şekilde azınlık pay sahiplerinin büyük pay sahiplerinin oy gücünden korunması, şirketin halka açıklık karakterinin korunması ve şirketin ekonomik bağımsızlığının korunması olası şirket menfaatleri olarak öne sürülebilir. Menfaatler değerlendirilirken, pay sahiplerinin önceki oy güçlerini koruma konusundaki çıkarları esasen üstün tutulmalıdır. Bu nedenle, önceki pay sahiplerinin oy gücünü doğrudan sınırlayan bir azami oy sınırının sonradan getirilmesi genellikle kabul edilemez olarak değerlendirilmelidir.⁵⁹

İsviçre hukukunda içtihatlarda azami oy şartı, sonradan esas sözleşme ile eklenmesine ilişkin genel bir açıklama yapılmaksızın iki Federal Mahkeme kararında ele alınmıştır. Ticaret sicili müdürünün yetkisinin değerlendirildiği bir kararda federal mahkeme getirilen azami oy şartı istisnasını kabul edilebilir bulmuştur.⁶⁰ Federal mahkemenin diğer bir kararında da azami oy şartına kurumsal temsilci bakımından istisna getirilmesi geçerli sayılmıştır.⁶¹ Ayrıca Federal Mahkeme, şirketin amacını gerçekleştirmek için kesinlikle gerekli bir araçsa, farklı pay sahiplerine eşit olmayan muamele yapılmasını caiz görmektedir.⁶²

b. Alman Hukukunda

Alman hukukunda azami oy şartının hem kuruluştaki hem de sonradan esas sözleşme değişikliği ile getirilmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir. Hakim görüşüne göre, oy hakkı üzerindeki kısıtla-

⁵⁸ Bieri, s. 198.

⁵⁹ Ancak İsvBK m. 692/2 c.2 kapsamında esas sözleşme ile oy hakkının sınırlandırılmasının, kurumsal yönetim perspektifinden çeşitli açılardan eleştirilmesinin mümkün olduğu, bu tür oy gücü sınırlamalarının bir yandan pay sahiplerince şirket yönetiminin kontrolünü diğer yandan şirket kontrol piyasası (Unternehmenskontrollmarkt/market for corporate control) çerçevesinde dış kontrolü zayıflatığı, ayrıca azami oy şartı şirket yönetiminin güçlendirilmesi ile pay sahiplerinin ve özellikle azınlık pay sahiplerinin konumu üzerinde olumsuz bir etki yaratabileceği, azami oy sınırlarının getirilmesinin tehdit edici olumsuz sonuçlarının, nihayetinde ilgili şirketlerin borsadaki katılım haklarının daha düşük değerlenmesine de sebep olacağına ilişkin bkz.: Bieri, s. 199.

⁶⁰ BGE 117 II 186 vd.

⁶¹ BGE 117 II 290 vd.

⁶² BGE 102 II 265; 99 II 58; 95 II 555; 93 II 406; 91 II 300 vd. (Länzlinger, Art. 692 N 8).

malar, BGB § 35 uyarınca etkilenen her bir pay sahibinin onayını gerektiren ve yokluğu kanun gereği kararın etkisizliğine (*unwirksamkeit*) neden olan özel bir hakkın/imtiyazın (*Sonderrecht*) geri alınması veya kısıtlanması anlamına gelmemektedir.⁶³ Bu kabulün gerekçesi ise oy hakkının, paya bağlı yönetime katılma hakkı teşkil etmesi ve özel bir hak niteliğinde bulunmamasıdır.⁶⁴ Bu anlamda en azından azami oy limitinin üzerinde hiçbir pay sahibinin oy hakkı bulunmuyor ise esas sözleşme değişikliği ile oy hakkının sınırlandırılması sorun teşkil etmemektedir.⁶⁵ Oy hakkı sınırlamasının getirildiği tarihte pay sahiplerinden hiçbirinin azami limiti aşan paya sahip olmaması halinde pay sahipleri üzerinde eşit olmayan bir yasal yükten söz edilmesi mümkün değildir. Hiçbir pay sahibi azami oy limitini aşarak oy etkisini artıramayacağından, azami oy tüm pay sahiplerini eşit olarak etkiler. Bu aynı zamanda -ilgili pay sahipliğine bağlı olarak- azami oy şartı getirildiğinde pay fiyatlarında meydana gelebilecek düşüş için de geçerlidir. Daha büyük bir pay miktarını daha yüksekte satma olasılığının sınırlandırılması, hukuken korunan bir hakkın sınırlandırılması veya hakka müdahale teşkil etmez, zira bu halde sadece hukuken güvence altına alınmamış ekonomik bir olasılık kısıtlanır.⁶⁶

Ancak, pay sahiplerinin farklı oranlarda paylara sahip olması ve oy hakkı sınırlandırılmasından farklı şekillerde etkilenmesi söz konusu ise, doktrinde azınlıkta kalan görüşe göre böyle bir düzenlemenin sonradan getirilmesi için ilgili pay sahiplerinin rızaları gerekmektedir.⁶⁷ Oy

⁶³ BGHZ 70, 117, 119 vd.=NJW 1978, 540; Tobias Tröger, Kölner Kommentar zum Aktiengesetz Band 3/1- 7. Teillieferung §§ 133-134, 136-137 AktG (Hrsg. Wolfgang Zöllner/Ulrich Noack), Wolters Kluwer, Köln, 2017, § 134 Rn. 120; Oliver Rieckers, Aktiengesetz: AktG Band 1: §§ 1-149, (Hrsg: Gerald Spindler/ Eberhard, Stilz), 4. Aufl, C.H.Beck, München, 2019, AktG §134, Rn.12; Sebastian Herller, Aktiengesetz: AktG Kommentar (Hrsg.:Hans Christoph Grigoleit), C.H.Beck, München, 2020, AktG §134, Rn. 7; Michael Arnold, Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG, Band: 3§§ 118-178, C.H.Beck, München, 2022, AktG §134, Rn.22.

⁶⁴ BGHZ 70, 117,122; Tröger / Zöllner, AktG § 134 Rn. 120, dn. 393; Arnold, AktG §134, Rn.22.

⁶⁵ BGHZ 70, 117, 119 vd.=NJW 1978, 540; Uwe Hüffer/Jens Koch, Aktiengesetz: AktG, C.H.Beck, München 2021, AktG §134, Rn.7;

⁶⁶ Hartwig Henze, Materiellrechtliche Grenzen für Mehrheitsentscheidungen im Aktienrecht (Teil I), DStR 1993, s. 1828-1829.

⁶⁷ Zöllner, Schranken s. 122 vd; Ulrich Immenga, "Grenzen einer nachträglichen Einführung von Stimmrechtsbeschränkungen", BB, 1975, s. 1043 vd.; ayrıca bkz.: Spind-

hakkı sınırlaması getirildiğinde, bir veya daha fazla pay sahibinin hali hazırda azami limiti aşan paylara sahip olması durumunda, oy haklarına farklı müdahale varsayılabilir. Bu halde oy hakkı sınırlamasının getirilmesinde oy sınırlamasından etkilenen pay sahiplerine eşitlik ilkesine aykırı davranılmış olacak ve bu sebeple bu pay sahiplerinin onayları olmaksızın getirilen sınırlamalar geçerli olmayacaktır.⁶⁸ Bu halde oy haklarının sınırlandırılmasına yönelik esas sözleşme değişikliği ile hakları sınırlandırılanlar bakımından, payları ve oy hakkı azami sınırın altında kalan pay sahiplerinin aksine, eşit muamele ilkesinin ihlali anlamına gelebilir ve şirketin menfaatlerinin gerektirmesi istisnası dışında sonuçta yalnızca oy birliği ile değişiklik kabul edilebilir.⁶⁹ Buna paralel görüşe göre pay sahiplerinin yasal durumu, kural olarak sermaye katılım oranlarına göre belirlenir (AktG § 12/1 c.1, 134/1.c.1). Eşit muamele ilkesi buna dayanır ancak bu standart zorunlu olmayıp, pay sahibi, kendisine diğer pay sahiplerinden nispeten daha fazla bir yük getiren müdahaleyi belirli şartlarla kabul etmek durumundadır. Şöyle ki yeterli çoğunluk tarafından şirketin iyice değerlendirilmiş ve anlaşılmış belirli bir menfaati için gerekli görülmesi halinde söz konusu müdahale kanun tarafından güdülen amacın himaye görmesine ve keyfiliğin bulunmadığı sonucuna varılmasına sebebiyet verir.⁷⁰

Doktrinde ağırlıklı olarak savunulan diğer görüşe göre ise; oy hakkının § 35 BGB anlamında özel bir hak olmadığı belirtilir. Ayrıca adi payların oy hakkı olmayan imtiyazlı pay senetlerine dönüştürülmesinin

ler, AktG §134 N. 21. Yazarlar kararın içeriğinin yoğun bir şekilde gözden geçirilmesinden sonra esas sözleşme değişikliğine ilişkin menfaatin üstün gelmesi halinde istisna tanınabileceğini kabul ederler, tüm pay sahiplerinin oy birliğini arayan görüş için bkz.: Heinz Meilicke/Wienand Meilicke, "Umverteilung gesellschaftsrechtliche Herrschaftsrechte" Festschrift für Martin Luther zum 70. Geburtstag am 13. Juli 1976, C.H.Beck, München, 1976, s.106 vd.; istisnai ve münferit durumlarda, şirketin menfaatleri eşit olmayan muameleyi haklı çıkarmadıkça ilgili pay sahiplerinin ve azami oy limitine yakın pay sahiplerinin rızasının aranması gerektiği yönünde Tröger / Zöllner, AktG § 134 Rn. 121 vd. Sonraki her tür azami oy şartının getirilmesine kurumsal kontrol piyasasının olumsuz etkilendiği gerekçesiyle karşı olan görüş için bkz.: Michael Adams, "Höchststimmrechte, Mehrfachstimmrechte und sonstige wundersame Hindernisse auf dem Markt für Unternehmenskontrolle", AG 35, 1990, s. 77 vd. Karş. ayrıca Theodor Baums, "Höchststimmrechte", AG 35, 1990, s. 234.

⁶⁸ Zöllner Schranken, s. 123; Tröger / Zöllner AktG §134, Rn. 122, s. 220.

⁶⁹ Zöllner, Schranken, s. 123 vd; Zöllner Kölner Kommentar. § 134, N. 48; Immenga, s. 1042 vd.

⁷⁰ Henze, Materiellrechtliche I, s. 1829; Spindler, §134, Rn. 21, s. 2266.

aksine, pay sahibinin oy hakkının azami oy ile sınırlandırılmasında oy hakkı tamamen geri alınmaz, sadece uygulamada kısıtlanır.⁷¹ Bu görüşe göre azami oy şartı getirilmesi, oy hakkının sınırlandırılması için tüm pay sahiplerine eşit olarak uygulanan soyut bir standart yaratır. Pay sahiplerinin sonradan getirilen düzenleme esnasında sahip oldukları pay oranlarına göre değişik derecelerde etkilenmesinde eşit muamele ilkesine aykırılık görülemez. Pay sahipliği başlangıçta azami oy şartının getirilme potansiyelini taşımaktadır.⁷² AktG § 134/I c. 2 pay sahibinin oy hakkının esas sözleşme ile sınırlandırılması için başkaca bir şart aramamıştır. Bu da azami oy şartının sonradan düzenlenmesi bakımından olumlu bir değerlendirme yapılmasına olanak sağlar.⁷³ Burada genel ilkelere uygulanması gerekli değildir ve böylece eşit işlem ilkesinin düzenlendiği AktG § 53a önem açısından geride kalır.⁷⁴ Yasama organı, etkilenen pay sahiplerinin çıkarları ile şirketin oy hakkının sınırlandırılması konusundaki çıkarları arasında gerekli dengeyi kendisi sağladığından, azami oy şartının getirilmesi için herhangi bir nesnel gerekçe-ye gerek yoktur.⁷⁵ AktG §134/1 c.2'ye göre sınırlama getirilmesinde oy hakları etkilenen pay sahiplerinin kararı gerekli değildir.⁷⁶ Esas sözleşme değiştirilerek azami oy şartının kaldırılması da mümkündür. Bunun için esas sözleşme değişikliğine ilişkin oy çokluğu ile alınan karar yeterlidir. Kaldırma için daha önce azami oy şartından yararlanan pay sahiplerinin muvafakati aranmaz.⁷⁷ Alman Federal Yüksek Mahkemesi ise oy gücü etkilenen pay sahiplerinin rızası olmadan esas sözleşmenin değiştirilmesiyle azami oy şartının düzenlenebileceğini kabul etmektedir.⁷⁸

⁷¹ Rieckers, AktG §134, Rn. 12; Arnold, AktG § 134, Rn. 22; Spindler, AktG §134, Rn. 21; Oy gücü doğrudan etkilenen pay sahiplerinin ayrıca tazminat hakları da bulunmaz. BGHZ 70, 117 (126) =NJW 1978, 540; Arnold, AktG §134, Rn. 22.

⁷² Rieckers, AktG § 134 Rn. 12; karşı. Arnold, AktG §134, Rn. 22.

⁷³ Rieckers, §134 Rn. 12 karşı. BGHZ 71, 40 (45) =NJW 1978, 1316-Kali und Salz.

⁷⁴ Rieckers, §134 Rn. 12; Hüffer /Koch, §134, Rn.8.

⁷⁵ BGHZ 71, 40 (45) =NJW 1978, 1316-Kali und Salz; Rieckers, §134 Rn.13; Arnold, AktG §134 Rn.24; Tröger / Zöllner, AktG §134, Rn. 124.

⁷⁶ BGHZ 70, 117 (125 vd) =NJW 1978,540-Mannesmann; Tröger /Zöllner, AktG §134 Rn.123; Rieckers, AktG §134 Rn.13.

⁷⁷ Rieckers, Rn.14; Tröger/Zöllner AktG §134, Rn.127.

⁷⁸ BGH v. 19.12.1977-II ZR 136/76- "Mannesmann", BGHZ 70, 117,122 ff. =NJW 1978, 540; OLG Düsseldorf v.21.06.1976-6 U 276/75, AG 1976, 215; OLG Celle v. 15.07.1992-9 U 65/91, AG 1993, 178,180; Grigoleit/Herller, AktG, § 134, Rn. 7; Hüffer/Koch, §134, Rn.8;

Bununla birlikte azami oy şartı yalnızca bir pay sınıfı için getirilecek veya kaldırılacaksa durum farklılık arz eder.⁷⁹ Pay sınıfına göre farklılık gösteren oy hakkı kısıtlamalarının sonradan getirilmesi durumunda, oy hakları AktG § 179/3 c. 1 ve 2 uyarınca sınırlandırılacak olan pay sahipleri için her zaman özel bir karar alınması gerekir. Zira oy hakkı sınırlaması kapsamındaki pay sınıfı kalan paylara oranla olumsuz etkilenir. Bu nedenle, ilgili grubun pay sahiplerinin dörtte üç çoğunluğu ile özel bir karar alınması gereklidir. Ancak etkilenen tüm pay sahiplerinin onayı gerekmez.⁸⁰ Yalnızca bir sınıf için geçerli olan azami oy kaldırılacaksa, o ana kadar imtiyazlı addedilen paylara ilişkin özel kurul kararı gerekir.⁸¹

c. Avusturya Hukukunda

Avusturya hukukunda, azami oy şartının sonradan düzenlenmesi pay sahibinin özel bir hakkının/imtiyazının kaldırılması veya azaltılması anlamına gelmemektedir. Esas sözleşme ile farklı bir düzenleme getirilmemişse (esas sözleşme oransallık ilkesi ile belirlenen oy hakkından vazgeçilmesini pay sahiplerinin rızasına açık bir şekilde bağlamamışsa) kanunda esas sözleşme değişikliği için öngörülen nisapla azami oy şartının getirilmesi mümkündür.⁸² Ancak oy hakkının sınırlandırılmasında, pay sahiplerine eşit muamele edilmesi ilkesine uyulmalıdır. öAktG§ 47a eşit işlem ilkesini düzenlemektedir.⁸³ Anonim şirketin sermaye şirketi niteliğine uygun olarak, eşit muamele standardı sermayeye katılma esasına dayanmaktadır.⁸⁴

⁷⁹ Azami oy şartının belirli bir sınıf için düzenlenmesinin Alman hukukunda izin verilmeyen oy hakkında imtiyaz ile benzer sonuçlar doğuracağı ve uygun olmadığı yönünde bkz.: Tröger/Zöllner, AktG §134, Rn.116vd.

⁸⁰ Arnold, AktG §134, Rn. 23; Tröger/Zöllner, AktG §134, Rn. 126.

⁸¹ Rieckers, AktG §134 Rn.14; Tröger/Zöllner, AktG §134 Rn. 128.

⁸² Kalss, Susanne: Das Höchststimmrecht als Instrument zur Wahrung des Aktionärseinflusses, Wien, 1992, s. 62; ayrıca bkz., Sabine Schmidt-Pachinger, Münchener Kommentar zum Aktiengesetz Band 3§§118-178, C.H.Beck, München, 2022, AktG §134, Rn. 109; Karl Schiemer, Handkommentar zum Aktiengesetz, Manz, Wien, 1986, s. 102, N. 2.3; Walther Kastner/Peter Doralt/Christian Nowotny, Grundriss des österreichischen Gesellschaftsrechts, Manz, Wien, 1990, s. 196.

⁸³ Hüküm 01.07. 1996 tarihi itibari ile yürürlükte. 304. Bundesgesetz: EU-Gesellschaftsrechtsänderungsgesetz – EU-GesRÄG, Art.II, m. 17, s. 2423, BGBl, N.304/1996.; Schmidt-Pachinger, AktG §134, Rn. 109.

⁸⁴ Kalss, s. 63.

Doktrinde Alman hukukunda olduğu gibi azami oy şartının sonradan düzenlenmesinde ikili bir ayırım yapılmakta ve oy hakkı sınırlamasının getirildiği tarihte, hiçbir pay sahibinin sermaye ve oy hakkının amaçlanan sınırlamanın üzerinde bir paya sahip olmaması ve dolayısıyla hiçbir pay sahibinin oy hakkının genel kurul kararından hemen etkilenmemesi halinde eşit işlem ilkesine aykırılık bulunmadığı kabul edilmektedir. Pay sahiplerinin farklı paylara sahip olması durumunda da esasen eşit işlem ilkesine bir aykırılık bulunmadığı görüşü benimsenmektedir.⁸⁵ Zira gelecekte, sermaye payları azami limiti aşarsa hiçbir pay sahibi oy haklarını artıramaz. Oy hakkı sınırlamasının getirilmesine eşlik edebilecek pay değerindeki düşüş, daha yüksek paya sahip pay sahiplerinin paylarını blok olarak satma ve bir fiyat priminden yararlanma fırsatından mahrum kalmaları da eşit işlem ilkesine aykırılık olarak değerlendirilemez. Azami oy şartı esas sözleşme değişikliği ile getirildiği sırada bir veya daha fazla pay sahibinin payından kaynaklanan oy hakkı limitini aşıyorsa, oy gücü limiti aşan her pay sahibi bundan etkileneceğinden ve eşit muamele göreceğinden, pay sahiplerine şeklen eşit muamele edilecektir. Ancak kabul edilen görüşe göre genel kurul kararının alındığı tarihte zaten daha yüksek paya sahip olan pay sahipleri bu müdahaleden çok daha fazla etkilenecektir. Bu halde eşit işlem ilkesinin maddi anlamda ihlali söz konusu olabilecek, oy hakları halihazırda ve derhal kısıtlanan pay sahipleri bu değişiklikten diğerlerinden daha fazla etkilenecektir.⁸⁶ Azami oy şartının daha sonra getirilmesinin, oy hakları halihazırda ve doğrudan sınırlanmış olan pay sahiplerinin diğerlerinden daha ciddi şekilde etkilenmesi nedeniyle, bu durum eşit muamele ilkesinin ihlal edildiği anlamına gelebilir. Ancak azami oy şartının kabul edildiği tarihte, bir veya daha fazla pay sahibinin sermaye payları ile planlanan sınırı aşıp aşmadığına ve oy haklarının doğrudan etkilenip etkilenmediğine bakılmaksızın pay sahiplerinin paylarının farklı olması halinde, eşit muamele ilkesinin ihlalinin her zaman mevcut olduğu sonucu ortaya çıkmaz. Bunun dışında pay sahipleri yapılan değişikliğe icazet gösterebileceği (geriye dönük rıza vermeleri) gibi, eşit olmayan işlemin nesnel olarak haklı gösterilmesi ve her bir ihlalin uygunluk, gereklilik ve orantılılık ilkelerine dayanması şartıyla, anonim şirketler hukuku kapsamında ilkedan sapılmasına da izin verilir.⁸⁷

⁸⁵ Kalss, s. 63.

⁸⁶ Kalss, s. 64.

⁸⁷ Schmidt-Pachinger, AktG §134, Rn. 109; ayrıca bkz.: Kalss, s. 65.

d. Türk Hukukunda

Doktrinde PULAŞLI her pay sahibinin sadece bir paya sahip olsa da en az bir oy hakkını haiz olması gerektiğini, bu koşula riayet etmek kaydıyla esas sözleşme ile pay sahibine sağlanmış olan oy hakkının kapsamının vazgeçilemez bir hak olmadığını, maddi ve objektif gerekçelere dayalı olması şartı ile oy hakkına sonradan sınırlandırma getirilebileceğini savunur. Oy gücünün sınırlandırılmasında, her pay sahibinin asgari oy hakkının yanı sıra anonim şirketler hukukunun genel ilkelerinin de dikkate alınması gerekliliğini vurgular.⁸⁸ Bu çerçevede eşitlik ilkesine uygun surette tüm pay sahiplerini kapsayacak şekilde bir sınırlandırma getirilebileceğini belirtir.⁸⁹

TEKİNALP ise, TTK'nın gerek pay sayısı, gerek itibari değer dolayısıyla birden fazla oya sahip olan pay sahiplerine tanınacak oyun esas sözleşme ile sınırlandırılmasına olanak tanıdığını, böyle bir sınırlandırmanın ancak herkes için geçerli olacak şekilde yapılabileceğini, TTK'nın 357. maddesinde eşit işlem ilkesinin istisnasız biçimde öngörülmüş olması sebebiyle sınırlandırmanın bazı veya bir kısım pay sahiplerine özgülenemeyeceğini, yani olumsuz farklılık (*diskriminasyon*) yapılamayacağını belirtmektedir.⁹⁰ Ayrıca yazar sınırı aşan oyların donacağını ve pay sahibinin bir kısım payları devretmesiyle donan oyların canlanacağını, sınırlamanın pay sahibi temelinde olduğunu, oy sözleşmelerinin sınırlamadan etkilenmediğini belirtmektedir.⁹¹ Yazar oy hakkına ilişkin sınırlamanın sonradan esas sözleşme değişikliği ile düzenlenmesi hakkında ise herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

Doktrinde AYTUĞAR ise oy hakkının ilk esas sözleşme ile veya sonraki sözleşme değişikliği ile gerçekleştirilmesi arasında hüküm ve sonuç doğurması bakımından bir fark olmadığını, ancak ikinci halde pay sahipleri arasında eşit işlem ilkesinin ihlal edildiği yönündeki itirazlarla karşılaşılmasının pek muhtemel olacağını, şirket sözleşmesi-

⁸⁸ Hasan Pulaşlı, "Anonim Şirketlerde Esas Sözleşme ile Oy Hakkının Sınırlandırılması, Buna İlişkin Yöntemler ve Oyun Donduğu Haller", *Batider*, C. XXXIII, S. 3, 2017, s. 24.

⁸⁹ Pulaşlı, *Sınırlandırılma*, s. 24.

⁹⁰ Ünal Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 3. bs., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, N. 14-60.

⁹¹ Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, N. 14-60-61.

nin oy birliği ile değiştirilmesi gerektiğinin bu anlamda ileri sürülebileceğini belirtir. Bununla birlikte, yazar sermayedarların daha çok riziko üstlendikleri göz önüne alındığında kendi oy haklarının sınırlandırılmasına razı gelmelerinin şüpheli olduğuna dikkat çekerek, esas sözleşme değişikliği ile sonradan getirilecek sınırlandırmalarda, sözleşme değişikliği için kanun veya esas sözleşmede aranan çoğunluğun değişikliğe onay vermesinin yeterli olduğunu, sınırlamadan etkilenen pay sahiplerinin imtiyazlı pay söz konusu olmadıkça ve şirket sözleşmesinde aksi kararlaştırılmadıkça ayrıca onaylarının aranmasına gerek bulunmadığını savunur.⁹²

BİÇER ise pay sahibinin oy hakkının sınırlandırılması için iki koşulun varlığının arandığını, öncelikle oy hakkı sınırlandırılacak olan pay sahibinin anonim şirkette birden fazla payının bulunması gerektiğini, diğer koşulun ise mutlaka esas sözleşmede yer alacak bir hükümle sınırlandırmanın gerçekleştirilmesi olduğunu belirtir. Eğer oy hakkında sınırlandırmaya ilişkin hüküm esas sözleşmeye sonradan konulacak ise, mevcut pay sahiplerinin oy hakları bakımından dikkatli davranılması gerektiğini, özellikle birden fazla paya sahip olan pay sahiplerinden hangilerinin oy haklarının sınırlandırılacağı konusunda eşit işlem ilkesi ve dürüstlük kurallarına uygun olarak davranılması gerektiğini ifade eder.⁹³

Doktrinde GÖKDEMİR TAMER ise oy sınırlamalarının esas sözleşme değişiklikleri ile de öngörülebileceğini, ancak bu tür sınırlamaların esas sözleşme değişikliği ile sonradan yapılması veya var olan sınırlamaların ağırlaştırılmasının pay sahiplerinin hukuki durumlarına müdahale anlamına geleceğini belirtir. Azami oy şartının esas sözleşme değişikliği ile sonradan getirilmesi veya var olan sınırlamaların daha da ağırlaştırılması için hukuken belirli şartların varlığının arandığı, özellikle birden fazla paya sahip olan pay sahiplerinden hangilerinin oy haklarının sınırlandırılacağı konusunda eşit işlem ilkesi ve dürüstlük kurallarına uygun davranılması gerektiğini ifade eder.⁹⁴

⁹² Aytuğar, s. 107-108.

⁹³ Levent Biçer, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkında İmtiyaz ve Sınırları, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 51-52.

⁹⁴ Tülay Gökdemir Tamer, Anonim Şirketlerde Oy Hakkının Kapsamı ve Etkisi, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 448 vd.

e. Değerlendirme

Anonim şirketler hukukunda sermayeye katılıma oranında hak sahibi olma (*oransallık ilkesi*) ile orantılı oy gücü ilkesinden, birden çok paya sahip olması şartı ile pay sahibinin genel kurulda elde edeceği oy miktarı bakımından esas sözleşme ile bir tavan (*Plafond*) belirlenmesi suretiyle sapmalara izin verilmektedir (TTK m. 434/2 c.2; İsvBK m. 692/2 c.2).⁹⁵ Bu esas sözleşme hükümleri, belirli bir eşiğin üzerinde daha fazla paya sahip olmanın, daha fazla oy kullanma hakkı olmadığı anlamına geldiği için oy verme gücünü sınırlandırma etkisine sahiptir.⁹⁶ Pay sahipliği hakları kural olarak sonradan kanun ve esas sözleşmede öngörülen nisaplarla alınacak kararlar değiştirilebilir. Bu, oy hakları ve özellikle oy verme gücü için de geçerlidir. Pay sahiplerinin oy güçlerini ellerinde tutmak bakımından mutlak hakları bulunmamaktadır.⁹⁷ Özellikle bir sermaye artırımında pay sahibi rüçhan hakkından hariç tutulduğunda, pay sahibi bu nedenle genel olarak oy gücünün etkisinde bir azalmayı kabul etmelidir.⁹⁸

TTK m. 452 uyarınca genel kurul, aksine esas sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde kanunda öngörülen şartlara uyarak esas sözleşmenin bütün hükümlerini değiştirebilir. Azami oy şartı da sonradan esas sözleşme değişikliği ile düzenlenebilir. TTK m. 452’de müktesep ve vazgeçilemez haklar ise saklı tutulmuştur. TTK m. 434/2 c.2’de de birden fazla paya sahip olanlara tanınacak oy hakkının esas sözleşme ile sınırlandırılması imkânı tanınmış bu konuda yapılacak bir düzenlemeyi ilk esas sözleşme ile sınırlı tutmamıştır. Ancak oy gücünün sonradan esas sözleşme değişikliği ile sınırlandırılması, pay sahiplerinin anonim şirketteki gerçek duruma göre sahip oldukları oy sayısını artık genel kurulda geçerli olarak kullanamaması anlamına gelmekte ve pay sahiplerinin haklarına müdahale sonucunu doğurmaktadır. Genel kurulun esas sözleşmeyi değiştirebilmesine ilişkin sınırlamaların dikkate

⁹⁵ Böckli, Aktienrecht 2022§ 8, N. 590. Ayrıca bkz.: Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 24, N. 59 vd., 65; Peter V. Kunz, Der Minderheitenschutz im schweizerischen Aktienrecht, Stämpfli, Bern, 2001, § 1, N. 127; Bieri, s. 179.

⁹⁶ Böckli, Aktienrecht 2022, § 8, N. 590.

⁹⁷ Von Salis Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 92; Karş.: Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 39, N. 108; Huguenin Jacobs, s. 156.

⁹⁸ Von Salis Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 92, Karş.: Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 40, N. 230.

alınması şarttır. Öncelikle aksine esas sözleşmede hüküm bulunmaması gerekir. Şöyle ki, esas sözleşmede bu sözleşmenin oybirliği ile değiştirilebileceği yolunda bir hüküm olması halinde değişiklik için pay sahiplerinin veya temsilcilerinin oybirliği ile karar almaları gerekecektir. Ayrıca genel kurul TTK m. 339'da öngörülen asgari zorunlu içeriğe dahil bir hükmü esas sözleşmeden çıkaramaz ve müstesna ve vazgeçilemez hakları gözetmeyen bir karar da veremez.⁹⁹ Esas sözleşme değişikliği kararının emredici kanun ve esas sözleşme hükümlerine, dürüstlük kuralına ve anonim şirketin temel ilkelerine uygun olması şarttır. Bu halde azami oy şartına ilişkin düzenlemenin sonradan esas sözleşmeye eklenmesinin geçerliliği, özel gereksinimlerin gözetilmesine bağlıdır. İncelenen karşılaştırmalı hukuk örneklerinde görüldüğü üzere özellikle eşit işlem ilkesine ve dürüstlük kuralına uygunluk önem taşımaktadır. Bu bağlamda şirketin getirilecek oy hakkı sınırlandırılmasında nesnel bir çıkarının varlığı, getirilen önlemin amaca uygun olması ve hakların en az zarar verecek şekilde kullanılması ilkelerine uygunluk gerekmektedir.¹⁰⁰

Sonuç olarak, azami oy şartının sonradan esas sözleşme değişikliği ile düzenlenmesi de mümkündür. Ancak azami oy şartının esas sözleşme değişikliği ile getirilebileceği, esas sözleşme değişikliğinin bir genel kurul kararını gerektirdiği ve genel kurul kararının hukuki geçerlilik şartlarının azami oy şartının düzenlenmesi bakımından da aranması gerektiği söylenebilir. Bu halde bu esas sözleşme değişikliği, şekli ve maddi bazı şartların bir arada bulunması halinde geçerli olacaktır.

Keza pay sahipliği kompozisyonunun azami oy şartının düzenlenmesinin etkisinin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir. Azami oy şartının esas sözleşme değişikliği ile getirilmesi sırasında pay sahipleri

⁹⁹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku II, N.1304.

¹⁰⁰ Böckli, Aktienrecht 2022, §8, N. 603-604; Böckli, Aktienstimmrecht, s. 47; Wolfhart F. Bürgi, Zürcher Kommentar, Die Aktiengesellschaft, Rechte und Pflichten der Aktionäre, Bd. V/5b/1, OR 660-697, Schulthess, Zürich, 1957, Art. N. 14, 692, N. 11 vd.; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §24, N. 66 vd.; Schluep, s. 141 vd.; Von Salis, Beschränkungen, s. 176 vd.; Charles Nahrath, Das Stimmrecht des Aktionärs nach schweizerischen Recht, Diss.Bern 1993, s. 110; Brigitte Tanner, Quoren für die Beschlussfassung in der Aktiengesellschaft, Diss., Schulthess, Zürich, 1987, s. 124, dn. 243; Huguenin Jacobs, s.156 vd.

rinden hiçbirinin azami oy limitinden fazla oyu bulunmaması halinde pay sahibinin doğrudan mevcut oy hakkına herhangi bir müdahale söz konusu değildir. Ancak azami oy şartının sonradan bu şekilde düzenlenmiş olması yine de pay sahibinin pay sayısını artırarak, pay sahibinin çoğunluk pozisyonu oluşturmak için gerekli payları satın alarak, sermayeye katılımı ile orantılı oy hakkı edinme ve şirketin kontrolünü ele geçirme şansını ortadan kaldırmaktadır.¹⁰¹ Bu özellikle mutlak bir azami oy limiti getirilmesinde kendisini daha açık bir şekilde göstermektedir. Şöyle ki, ileride yapılacak sermaye artırımlarında, edineceği yeni paylarla azami oy limitini aşan pay sahibinin oy hakları ve dolayısıyla oy gücü kısıtlanırken, küçük pay sahipleri yeni edinecekleri paylardan kaynaklanan oy haklarını kullanabileceklerdir. Bu da aslında rüçhan hakkının fiilen pay sahibinin elinden alınması anlamına gelmekte ve böyle bir düzenlemeye nesnel bir gerekçe gösterilmesini oldukça zorlaştırmaktadır.¹⁰² Azami oy şartının dolaylı olarak pay sahibinin oy gücünü sınırlandırdığı bu durumda, pay sahipliği pozisyonuna yine de bir müdahale söz konusudur. Zira şirketin karar alma sürecine ilişkin temel nitelikteki bir kuralı, pay sahibinin şirkete katılımından sonra değiştirmektedir.¹⁰³ Azami oy şartının pay sahiplerinin hali hazır oy gücünden daha yüksek veya eşit olarak belirlenmesi halinde de bu sebeple pay sahipliği haklarına dolaylı da olsa bir müdahale söz konusu olduğundan, azami oy şartının sonradan esas sözleşme değişikliği ile düzenlenmesi maddi ve şekli şartların sağlanmasını gerektirir.

Pay sahiplerinin azami oy şartının getirilmesi sırasında farklı oy gücüne sahip olmaları durumunda eşit işlem ilkesi ayrıca önem arz etmektedir. Azami oy şartının sonradan düzenlenmesinde, daha küçük bir oy gücüne sahip olan pay sahibi daha büyük pay sahibinin oy gücüne ulaşma imkanına sahip iken, büyük pay sahibi oy gücünü daha fazla arttıramamaktadır. Doktrinde pay sahiplerinin şirket paylarını edinme için esas sözleşmesel haklarının olmaması kaydıyla, bu durumun kendileri için hukuken herhangi bir dezavantaj oluşturmayacağı zira daha büyük pay sahibinin mevcut avantajlı durumunun anonim şirketler hukukunda güvence altına alınmadığı vurgulanmaktadır. Bu

¹⁰¹ Bieri, s. 196-197.

¹⁰² Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 95.

¹⁰³ Bieri, s. 196-197.

görüŖe göre pay sahibinin ekonomik açıdan da pay sahipliği pozisyonunun kapsamının korunmasını talep etmesi söz konusu değildir. Zira mevcut payların değerinde herhangi bir azalma söz konusu değildir. Bu görüŖe göre bu durumda sadece tamamen Ŗekli eŖit olmayan muamelenin bulunduğunun iddia edilmesi mümkündür. Zira gelecekte, azami oy limiti sınırının üzerindeki oy hakları değerlendirilirken sermayeye katılım ilkesinden sapılacaktır. Ancak bu durum pay sahipleri arasında eŖit olmayan bir muameleye yol açmaz; zira bu deęiŖiklik tüm pay sahipleri için aynı etkiye sahiptir.¹⁰⁴ Ancak bizim de katıldığımız aksi yöndeki görüŖe göre ise, azami oy limitinin en büyük pay sahibinin oy gücünden daha yüksek olarak belirlenmesi halinde dahi, pay sahipliği pozisyonuna yine de bir müdahale söz konusu olup, esas sözleşme ile bir azami oy kullanma sınırının getirilmesi, pay sahiplerinin önceki oy haklarının kısıtlanmasına yol açmasa bile, sermayeye katılma ilkesinden sapmaya ve oy hakkı üzerinde bir tavan oluşmasına neden olabilir. Zira pay sahibinin paylarını artırarak Ŗirket içindeki konumunu genişletmesi veya Ŗirket üzerinde kontrol tesis etme imkânı ortadan kalkacaktır.¹⁰⁵ Bu halde getirilecek düzenlemenin eŖit iŖlem ilkesine uygun surette gerçekleŖtirilmesi gerekecektir. EŖit iŖlem ilkesinin uygulamasında önemli bir sınır ise eŖit durumdaki pay sahipleri arasında objektif gerekçelere dayanılarak farklı uygulamaya gidilmesi imkanıdır. Ŗirket menfaatinin gerektirdiği farklı uygulamalar eŖit iŖlem ilkesine aykırılık teŖkil etmez.¹⁰⁶ Bu nedenle Ŗirket, makul ekonomik değerlendirmeler çerçevesinde bir azami oy sınırının sonradan getirilmesinin veya mevcut sınırlamanın aęırlaŖtırılmasının Ŗirketin veya tüm pay sahiplerinin çıkarına olmasının gerçek nedenlerini sunabilmelidir.

Azami oy Ŗartı ile belirlenen limitin bir veya daha fazla pay sahibinin önceki oy gücünün altında belirlenmesi halinde ise ilgili pay

¹⁰⁴ Zöllner, Schranken, s. 123; ayrıca bkz.: Kalss, s. 80.

¹⁰⁵ Bieri, s. 196.

¹⁰⁶ Yönetim kurulu kararları bakımından eŖit olmayan uygulamaların Ŗirket menfaatinin gerektirdiği hallerde eŖit iŖlem ilkesine aykırılık teŖkil etmemesi Ŗirket menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetme yükümlülüğü TTK m. 369'dan kaynaklanmaktadır. EŖit iŖlem ilkesinin amacının pay sahiplerinin keyfiyete dayalı farklı uygulamalara karşı korunması olduğu dikkate alındığında aynı kriterin genel kurul kararları açısından da kabul edilebileceğine iliŖkin bkz.: Ŗehirali Çelik (Kırca/Manavgat), Anonim Ŗirketler Hukuku C.I, s. 144.

sahiplerinin hukuki durumuna ciddi bir müdahale söz konusu olacaktır. Zira azami oy sınırı, pay sahiplerinin artık oyların tamamını değil, sadece bir kısmını kullanmalarına izin verecek şekilde belirlenirse, azami oy şartı pay sahiplerinin oy haklarını kısıtlamış olur.¹⁰⁷ Burada iki farklı durumdan bahsedilebilir. İlk olarak anonim şirkette her pay sahibinin farklı sayıda oya sahip olması halinde azami oy limitinin sonradan belirlenmesi düşünülebilir. Bu durumda her pay sahibi aynı sayıda oya sahip değilse ve bir veya daha fazla pay sahibi, daha sonra bir azami oy şartı getirildiğinde öngörülen limiti aşan bir oy sayısına sahipse, TTK m. 357 (İsvBK 706/2 bent 3haksız farklı muamele (*ungerechtfertigte Ungleichbehandlung*)) çerçevesinde bu kararın eşit işlem ilkesine aykırılık taşıyıp taşımadığı sorusu ortaya çıkar.¹⁰⁸ Böyle bir sınırlandırma halinde her pay sahibinin oy hakkı, katılım oranına bağlı olarak kısıtlanmamış olur; hatta aksine, bir kısım pay sahiplerinin getirilen düzenlemeden etkilenmeleri söz konusu olur. Oy hakkında kısıtlama getirildiğinde, büyük pay sahiplerinden küçük pay sahiplerine doğru ağırlığın kaymasıyla pay sahipleri bundan farklı şekilde etkilenecektir.¹⁰⁹ Azami oy şartının sonradan getirilmesi sırasında, azami oy sınırını aşan oy sayısı olan pay sahipleri, sınırın altında oy sayısı olan pay sahiplerinden farklı muamele görür.¹¹⁰ TTK m. 357 gereği pay sahipleri eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulur. Azami oy şartının sonradan düzenlenmesinde eşitlik ilkesine uygunluk özellikle zordur. İsvBK 706/2 b. 3'te şirket amacının haklı göstermediği eşit olmayan uygulamaların iptali kabil olduğu belirtilerek şirket amacının gerektirdiği hallerde farklı işlemin mümkün olduğuna işaret edilmiştir. Maddede geçen “*şirket amacı*” kavramı şirket menfaati olarak anlaşılmaktadır. Bu konuda açık düzenleme bulunmayan Alman hukukunda da pay sahipleri arasında farklılık yaratan uygulamanın şirket menfaatinin gerektirdiği hallerde eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil etmeyeceği kabul edilmektedir.¹¹¹ Doktrinde benzer yorumun Türk hukukunda da

¹⁰⁷ BGHZ 70 (1978) s.121; Kalss, s. 79; Zöllner, Schranken, s. 123.

¹⁰⁸ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 99.

¹⁰⁹ Schluep, 142; Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 100.

¹¹⁰ Zöllner, Schranken, 123; Zöllner, Kölner Kommentar §134, N. 48; Huguenin Jacobs, s. 157.

¹¹¹ Hüffer/Koch, 53a, Rn. 10; Andreas Cahn/Michael Alexander Von Spannenberg, Aktiengesetz, Band 1 §§ 1-149, (Hrsg.: Spindler, Gerald/Stilz, Eberhard), C.H.Beck, München, 2019, §53a, Rn. 19.

benimsenmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir.¹¹² Bu bağlamda özellikle şirket amaç ve gayesi ve bütün pay sahiplerinin menfaati gerektirdiğinde eşit işlem ilkesinden sapılabileceği kabul edilmektedir.¹¹³ Önceki oy hakkı azami oy sınırının üzerinde olan pay sahiplerinin oy haklarında bir kısıtlamaya maruz kalmaları ve bu nedenle özel bir fedakârlık yapmaları gerektiğinde eşit olmayan muamele söz konusu olacaktır. Bu halde böyle özel bir fedakarlığa, ancak şirketin veya tüm pay sahiplerinin menfaatleri ve şirket amacının gerçekleştirilmesi için kesinlikle gerekli olması halinde özel durumlarda izin verilecektir. Bağlam düzenlemelerine paralel şekilde, oy sınırlandırmalarında da şirket amacının haklı gösterdiği durumlar, azınlık pay sahiplerinin büyük pay sahiplerinin oy gücünden korunması, halka açıklık karakterinin korunması ve şirketin ekonomik bağımsızlığının korunması halleri olarak gösterilebilir.

İkinci olarak tüm pay sahiplerinin aynı sayıda oya sahip olması ve azami oy sınırının bu oy gücünün altında belirlenmesi söz konusu olabilir. Tüm pay sahiplerinin aynı sayıda paya sahip olması durumunda, oy hakkı kısıtlaması pay sahibinin oy gücünü değiştirmez, zira tüm pay sahiplerinin oy gücü eşit olarak aynı etki oranında sınırlandırılmıştır. Bu yolla getirilen düzenlemede oy gücünde doğrudan bir sınırlama yoktur.¹¹⁴ Oy hakkının tüm pay sahiplerine eşit olarak dağıtılmasıyla, mevcut durumda hali hazırda bir denge mevcuttur. Bununla birlikte bu durum azami oy şartı getirilmesi ile tehdit edilmekte, bir pay sahibinin üçüncü bir kişiye paylarını satmasıyla, azami oy şartı ile dinlenmeye zorlanan oyların yeniden canlanması ve önceki pay sahiplerinin nispi oy gücünün azalmasına gündeme gelmektedir. Zira, payların üçüncü kişilere satılması durumunda âtil oy haklarının yeniden canlanması ve oy kullanma gücü durumunun değişmesi söz

¹¹² Şehirli Çelik (Kırca/Manavgat), Anonim Şirketler Hukuku C.I, s. 144.

¹¹³ Yıldız, s. 89; haklı sebepler varsa, ortak menfaat nesnel olarak eşit işleme aykırılığın farklı bir sonuca bağlanmasını gerekli kılıyorsa hakimın butlana karar vermeyebileceği yönünde bkz.: Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku I, N. 892; Fahman Tekil, Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi, Argumentum Aralık 1991, Y.2, S. 17, s.258; Füsün Nomer, Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1998, s. 486.

¹¹⁴ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 109-110.

konusu olabilecektir.¹¹⁵ Azami oy şartının sonradan düzenlenmesine ilişkin kararda maddi ve şekli geçerlilik şartları bu halde de aranır. Ancak tüm pay sahiplerinin aynı sayıda oya sahip olması ve azami oy sınırının bu oy sayısının altında belirlenmesi durumunda, hakların sakınılarak kullanılması ve orantılılık konusunda özel sorunlar ortaya çıkmaktadır. Mevcut durumun münferit pay sahipleri tarafından kötüye kullanıldığına dair somut göstergeler olmadıkça, şirketin mevcut dengesinin ötesine geçen bir kısıtlamada baskın bir çıkarı bulunmaz.¹¹⁶ Bu halde tüm pay sahiplerinin aynı sayıda oya sahip olması durumunda, bu oy sayısının altındaki azami oy sınırını belirleyen bir şartın getirilmesi kural olarak ancak oybirliği ile kararlaştırılabilir, zira getirilecek sınırlandırmanın istisnai durumlar dışında pay sahiplerine dayatmak için nesnel bir gerekçe bulmak pek olanaklı değildir. Tüm pay sahiplerinin aynı sayıda oya sahip olması ve dolayısıyla eşit olarak etkilenmesi durumunda bile, bu oy sayısından daha düşük bir azami limit, oy haklarının kısıtlanmasına neden olacaktır. Burada da bu düzenlemenin getirilmesi için nesnel bir gerekçe bulunması güçtür, zira eşit bir etki dağılımı bulunmaktadır. Bu nedenle, azami oy sınırı en büyük pay sahibinin haiz olduğu oy gücünden daha düşük olarak belirlenen bir oy hakkı limiti getirilmesi, temelde kabul edilemez. Dolayısıyla şirketler, özellikle devralmalarla ilgili olarak, azami oy şartının etkilerinden yararlanma olanağından prensipte mahrum bırakılmaktadır. Ancak bu, istisnai olarak belirli bir riski önlemek dışında yalnızca gelecekte etkili olacak şekilde yapılabilecektir.¹¹⁷

III. ESAS SÖZLEŞME DEĞİŞİKLİĞİ İLE AZAMI OY ŞARTININ DÜZENLENME ŞARTLARI

A. Şekli Şartlar

Azami oy şartının sonradan düzenlenmesi, ancak esas sözleşme değişikliği ile mümkündür. Esas sözleşmeyi değiştirme genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır (TTK m. 408). Bu halde azami oy şartının sonradan öngörülmesi, genel kurul kararı gerektirmektedir.

¹¹⁵ Von Salis, s. 111, dn. 546.

¹¹⁶ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 111.

¹¹⁷ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 112.

Bu konuda, devredilemez nitelikteki yetkinin yönetim kuruluna bırakılması geçerli değildir.¹¹⁸ Azami oy şartının düzenlenmesi imkanını yönetim kuruluna bırakan bir genel kurul kararı 447/1 c uyarınca batıldır.

Esas sözleşme değişikliği niteliğinde olduğundan, azami oy şartının düzenlenmesinde de genel olarak esas sözleşme değişikliği prosedürünün işletilmesi ve usulü kurallara riayet edilmesi gerekmektedir. Bir hukuki işlem olan genel kurul kararının alınmasında, kurucu şekli nitelikteki emredici hukuk kurallarına uyulmaması halinde genel kurul kararının yokluğundan söz edilir. Bu anlamda kararın yokluğu kararın meydana gelişini düzenleyen usulü kuralların ihlali durumunda söz konusu olur.¹¹⁹ Bu durumda alınan karar hiçbir hüküm ve sonuç doğurmaz.¹²⁰ Genel kurul kararı için kurucu unsurlar bir genel kurulun varlığı ve alınan bir kararın bulunması olup¹²¹, bu bağlamda yetkili organ ve kişilerce yapılan çağrı üzerine¹²², kanuni şartlara uygun surette fiziken veya elektronik ortamda katılımı yapılacak bir genel kurul toplantısının yapılması ve kararın bu yolla alınması şarttır. Bunun istisnası çağrısız genel kuruldur (TTK m. 416). Limited şirketler için TTK m. 617/4'te öngörülmüş bulunan sirküler tipi karar alma

¹¹⁸ Hüffer/Koch, AktG § 134, N.7.

¹¹⁹ Genel kurul kararının meydana gelişine ile ilgili kurallar, genel kurulun yetkili organ veya kişiler tarafından toplantıya çağırılması ile genel kurul toplantısının imzalanması arasındaki süreci düzenleyen kurallardır. İsmail Kırca, Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 4.

¹²⁰ Ömer Korkut, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı, Karahan, Adana, 2012, s. 35.

¹²¹ Erdoğan Moroğlu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 9. Bası, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 77; Hukuki işlem niteliğinde bulunan genel kurul kararlarında neyin veya nelerin kurucu unsur sayılacağı hususunda tartışma yaratmayacak bir söylemde bulunmanın imkansız olduğu, ancak genel kurul kararının yokluğu yaptırımının kararın içeriği değil meydana gelişine ile ilgili olduğu, yokluk yaptırımının kararın meydana gelişini düzenleyen usulü kuralların ihlali halinde söz konusu olacağı kabul edilmektedir. Bkz.: Kırca, s. 4 vd.

¹²² Çağrı, kanun veya şirket sözleşmesine göre yetkili organ ve kişiler tarafından ortaklara ve/veya temsilcilerine yöneltilen ve genel kurul toplantısına çağrı ile bu toplantının yerini, zamanını, gündemini ve katılma koşullarını ihtiva eden, ilan veya mektup şeklinde yazılı bir irade beyanı veya bildirimdir. İyiniyetle ve usulüne uygun surette yapılmış olan bildirimin herhangi bir nedenle ulaşmamış olması ise çağrıyı sakatlamaz. Moroğlu, s. 79.

anonim şirket genel kurul kararları bakımından uygulanma olanağı bulunmaz. Bu sebeple anonim şirkette fiziki veya elektronik ortamda genel kurul toplantısı yapılmaksızın veya toplantı dışında kullanılan oylar yolu ile alınan genel kurul kararları yoktur¹²³.

Azami oy şartının sonradan düzenlenmesi için öncelikle yönetim kurulu tarafından değişiklik metnini hazırlanması, gerekiyor ise Bakanlık'tan izin alınması (bkz. TTK m. 333; *Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ*¹²⁴ m. 5) ve varsa izin ile birlikte değişiklik taslağının mevcut hükümler ile beraber TTK m. 414/1 c.1'de belirtildiği üzere ilanı ve genel kurulun toplantıya çağrılması gerekmektedir. BTY m. 32 şartlarının bulunması halinde ilgili genel kurul toplantısında bakanlık temsilcisinin de hazır bulunması gerekir. Azami oy şartına ilişkin esas sözleşme değişikliğinin bu gereklilikleri sağlayan bir genel kurul toplantısında alınması şarttır. Esas sözleşme değişikliklerinde oyda imtiyazlı paylar ise etkisizleşir (TTK m. 479/3/a). Bu halde azami oy şartının düzenlenmesine ilişkin kararda oyda imtiyaz kullanılamaz. Azami oy şartına ilişkin değişikliğin genel kurulda karara bağlanması ve imtiyazlı pay sahiplerinin bulunması halinde ise, gerektiğinde TTK m. 454 uyarınca imtiyazlı pay sahipleri özel kurulu kararı alınması gerekir. Esas sözleşme değişikliğine ilişkin karar, yönetim kurulu tarafından anonim şirketin merkezinin ve şubelerinin bulunduğu yerin ticaret siciline tescil edilir ve ilan edilir (TTK m. 455).

Azami oy şartının düzenlenmesinde şekil bakımından önem arz eden önemli bir husus ise toplantı ve karar nisaplarıdır. Oy hakkında imtiyazlı pay ihdasının aksine (TTK m. 421/3 b), kanun, daha sonra azami oy şartı getirilmesine ilişkin kararlar için nitelikli bir nisap öngörmemiştir.¹²⁵ Bu halde uygulama alanı bulacak TTK m. 421/1'e göre, "*Kanunda veya esas sözleşmede aksine hüküm bulunmadığı takdirde, esas sözleşmeyi değiştiren kararlar, şirket sermayesinin en az yarısının temsil*

¹²³ Moroğlu, s. 78.

¹²⁴ RG. 15.11.2012, 28468

¹²⁵ Oy hakkında imtiyazlı pay oluşturulması TTK m. 421/3 b gereği sermayenin en az yüzde yetmiş beşini oluşturan payların veya temsilcilerinin olumlu oyları ile düzenlenebilir.

edildiği genel kurulda, toplantıda mevcut bulunan oyların çoğunluğu ile alınır. İlk toplantıda öngörülen toplantı nisabı elde edilemediği takdirde, en geç bir ay içinde ikinci bir toplantı yapılabilir. İkinci toplantı için toplantı nisabı, şirket sermayesinin en az üçte birinin toplantıda temsil edilmesidir. Bu fıkra da öngörülen nisapları düşüren veya nispi çoğunluğu öngören esas sözleşme hükümleri geçersizdir". Bu halde esas sözleşme ile TTK m. 421/1'den daha ağır bir nisap öngörülmesi mümkündür. Ancak kanunda düzenlenen nisabı hafifleten esas sözleşme hükümleri geçersiz olacaktır. Oy hakkına ilişkin değişikliklerde esas sözleşmede oybirliği aranması mümkün olduğu gibi, pay sahiplerinin asgari oy hakkı dışındaki oy haklarını ilgilendiren esas sözleşme değişiklikleri için ancak etkilenen pay sahiplerinin olumlu oylarının bulunması şartı da öngörülebilir. Bu durumda ilk halde tüm pay sahiplerinin onayı olmaksızın değişiklik gerçekleştirilemeyeceği gibi, ikinci halde ancak ilgili değişiklikten etkilenen pay sahiplerinin olumlu oyu olması halinde oy hakkında sınırlandırma geçerli bir şekilde düzenlenebilecektir.¹²⁶ Esas sözleşmede belirlenen nisaplara riayet edilmeden oy hakkına bir sınırlandırma getirilmesi halinde ise kabul ettiğimiz görüş uyarınca bu karar iptali kabil bir karar olacaktır.¹²⁷

¹²⁶ Oy hakkına esas sözleşmede yer verilecek çeşitli düzenlemeler ile esas sözleşmesel mütesep hak karakteri verilebilir. Bkz.: Gökdemir Tamer, s. 95, dn. 348; 456; Kalss, s. 62; Schiemer, s. 102, N. 2.3; Karstner/Doralt/Nowotny, s. 196.

¹²⁷ İsviçre hukukunda sonradan getirilecek oy hakkı sınırlamalarının kural olarak genel kurul kararları bakımından adi nisap olan İsvBK m. 703 uyarınca alınabileceği kabul edilmektedir. Bu düzenlemeye göre genel kurul, kanun veya esas sözleşmede aksi öngörülmedikçe, genel kurulda temsil edilen oyların çoğunluğu ile karar verir. Ayrıca esas sözleşme ile oy hakkı sınırlamaları için İsvBK m. 704/2 çerçevesinde daha yüksek bir nisap öngörülebilir. Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 92; Von Salis, Beschränkung, s. 175; Böckli, Aktienrecht 2022 § 8, N. 605; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §24, N.66; Kunz, §12, N. 127. Alman hukukunda da AktG § 134/1'de sadece oy hakkının sınırlandırılacağı belirtilmiştir. Ancak bu yönde bir karar alınması bakımından ayrı bir yetersayı düzenlenmemiştir. Bu sebeple azami oy şartının sonradan düzenlenmesinde §179/2 uygulama alanı bulur. AktG §179/2 uyarınca esas sözleşmede başkaca bir düzenleme yoksa esas sözleşme değişikliği için genel kurul toplantısında temsil edilen sermayenin en az dörtte üç çoğunluk aranmıştır. Burada ayrıca §133/1'de öngörülen basit çoğunluk kuralı da uygulama alanı bulacak, ilgili karar için kanun veya esas sözleşmede daha yüksek bir nisap belirlenmemiş ise kullanılan oyların çoğunluğu şartı da aranacaktır. Bu durumda olumlu oyların genel kurulda kullanılan oyların çoğunluğunu oluşturması ve aynı zamanda bu olumlu oyların temsil ettiği sermayenin genel kurul toplantısında temsil edilen şirket sermayesinin en az dörtte

B. Maddi Şartlar

Esas sözleşme değişikliği ile sonradan azami oy limiti getirilmesi veya var olan limitin artırılması, kanun veya esas sözleşme uyarınca korunan pay sahipliği haklarının veya anonim şirketler hukukuna ilişkin temel ilkelerin ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesini gerektirir.¹²⁸ Oy hakkına getirilecek sınırlandırmanın etkisi kural olarak sadece henüz edinilmemiş paylarla sınırlı değildir, halihazırda edinilmiş paylara da ilişkindir.¹²⁹ Bu sebeple özellikle oy hakkında veya diğer pay sahipliği haklarında sınırlandırma olup olmadığı, bu bağlamda TTK m. 447 ve TTK m. 445 anlamında genel kurul kararlarının geçerliliği şartlarını ihtiva edip etmediği incelemeye tabi tutulmalıdır.

1. Butlan Sebepleri Bakımından Değerlendirme

TTK m. 447/1/a uyarınca genel kurulun pay sahibinin, genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilmez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran kararları batıldır.¹³⁰ TTK m. 447/1 c' de ise anonim şirketin temel yapısını bozan kararlar batıl addedilmiştir. TTK m. 434/2 c.1 uyarınca her pay sahibi tek paya sahip olsa da en az bir oy hakkını haizdir. Bu asgari oy hakkı en az bir pay edinilmesi ile elde edilen bir pay sahipliği hakkıdır.¹³¹ Bu durumda örnek olarak vazge-

birini teşkil etmesi gerekecektir. Ancak esas sözleşmede başka bir çoğunluk veya ek şartlar öngörülebilir. Ayrıca azami oy yalnızca bir pay grubu için getirilecek veya kaldırılacaksa ise durum farklılık arz eder. Bu halde ilgili pay sınıfının diğer sınıflarla ilişkisini olumsuz etkiler. Bu nedenle ilgili gruptaki pay sahiplerinin salt çoğunluğunun yanı sıra, karar alındığında temsil edilen sermayenin dörtte üçünün çoğunluğu aranır. Ancak ilgili tüm pay sahiplerinin onayı gerekmez (§179/3 c.3)Hüffer/Koch, § 179, Rn. 14; Tröger/Zöllner, AktG § 133, Rn. 150.

¹²⁸ Bürgi, Art 692, N. 12.

¹²⁹ Huguenin Jacobs, 156.

¹³⁰ TTK m. 447'de ihlale konu hakların tespitinde genel kurula katılma, asgari oy ve dava hakları ile kanundan kaynaklanan vazgeçilmez haklar şeklinde iki grup halinde bir sınıflandırma yapıldığı izlenimi yaratmaya müsait biçimde düzenlenmiştir. Ancak hükümde ifade edilen genel kurula katılma, asgari oy ve dava hakları vazgeçilmez haklara örnek olarak sayılmıştır. Mevaz İsvBK 706b 1 bu görüşü desteklemektedir. İsvBK m. 706b 1 de TTK m. 447/1 a dan farklı olarak, vazgeçilemez haklar kavramına yer verilmemiş, pay sahibinin, genel kurula katılma hakkını, asgari oy hakkını, dava haklarını ve kanun tarafından emredici biçimde verilen diğer haklarını ortadan kaldıran veya sınırlandıran kararların batıl olduğu düzenlenmiştir. Bkz.: Kırca, s. 16-17.

¹³¹ Asgari oy hakkının korunması genel kurula katılma hakkı ile yakından ilgili olup,

çilemez nitelikte düzenlenmiş bulunan asgari oy hakkını ortadan¹³² kaldıracak şekilde yapılacak bir düzenleme kabul edilemez niteliktedir. Asgari oy hakkı azami oy şartının esas sözleşmede düzenlenmesi konusunda sınırlardan birini teşkil etmektedir.¹³³ Genel kurul veya yönetim kurulu dışında başka organların oluşturulup genel kurul veya yönetim kuruluna ait yetkilerin tamamen veya kısmen bu organlara devri, genel kurulun yönetim kurulunun yetkisine giren hususlarda karar alması veya kendi yetkilerini yönetim kuruluna devretmesi veyahut yönetim kurulunun genel kurulun görev ve yetkisi içinde bulunan hususlarda karar alması veya kendi yetkilerini genel kurula devretmesi şirketin organsal yapısı ile ilgili temel düzenlemeler ile bağdaşmaz.¹³⁴ TTK m. 434/1'e aykırı olarak oy gücünün üretilen mal miktarı veya satış düzeyi gibi pay sahibinin paylarının toplam itibari değeri ile ilgili olmayan koşullara göre belirlenmesi, oy hakkının belirlenmesinin başka bir tüzel kişiye bırakılmasını öngören düzenlemeler veya oy gücüne ilişkin düzenleme yetkisini yönetim kurulunun takdirine bırakan şartlar geçersizdir. Bu anlamda azami oy şartına ilişkin esas sözleşme değişikliğinin ticaret siciline tescil ettirerek yürürlüğe girmesi konusunda yönetim kuruluna geniş bir takdir yetkisi bırakılması da anonim şirketin temel yapısını bozan bir karar olması itibari ile TTK 447/1 c uyarınca geçersiz olacaktır.¹³⁵

asgari oy hakkına müdahale edilmesi genel kurulun aldığı kararların sorgulanmasına neden olacağı gibi pay sahiplerinin şirketin yönetimi üzerindeki etkisini de oldukça zayıflatacaktır. Bu sonuçların önlenmesi amacı ile asgari oy hakkının korunması esas kabul edilmiştir. Gökdemir Tamer, s. 443-444; Böckli, Aktienstimmrecht, s. 22, Schleiffer, s. 27.

¹³² Mehaz İsvBK m. 706b 1'de vazgeçilemez haklar kavramına ter verilmemiş bunun yerine kanun tarafından emredici biçimde verilen haklardan söz edilmiştir. Ancak bu hakların vazgeçilemez haklar olduğu kabul edilmektedir. Bkz.: Kırca, s. 17 vd.; Fostmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 25, N. 96; § 39, N. 110. Asgari oy hakkını ortadan kaldıran oydan yoksunluk veya donma halleri kanunen öngörülen hallerden olup, esas sözleşme ile yeni oydan yoksunluk veya donma halleri getirilmesi mümkün değildir. Böckli, Aktienrecht 2022, § 8 N.555; Bürgi, Art. 692, N.16.

¹³³ Asgari oy hakkı bu yönü ile esas sözleşme ile getirilebilecek sınırlamaların üst sınırını teşkil etmekte, oy gücünün sınırlanması halinde her pay sahibinin en az bir oy hakkını haiz olduğu esasına aykırı bir düzenleme getirilememektedir. Asgari oy hakkı vazgeçilmez haklardan olup, genel kurul veya yönetim kurulu tarafından pay sahibinin elinden alınmaz. Aksi halde alınan genel kurul veya yönetim kurulu kararı batıl olacaktır. Gökdemir Tamer, s. 443; Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 45; Bürgi, Art. 692, N.11; Schleiffer, s. 27.

¹³⁴ Kırca, s.36.

¹³⁵ Tröger/Zöllner, §134, Rn. 89.

2. İptal Sebepleri Bakımından Değerlendirme

a. Kanuna ve Esas Sözleşmeye Aykırılık Bakımından Değerlendirme

(1) Genel Olarak

TTK m. 445/1 uyarınca genel kurul kararı kanun veya esas sözleşmeye aykırı olması halinde iptal edilebilir niteliktedir. Azami oy şartının sonradan esas sözleşme değişikliği ile getirilmesi veya ağırlaştırılması halinde bu kararın kanuna ve esas sözleşmeye aykırılık ihtiva etmemesi gerekir. Örnek olarak eşitlik ilkesine aykırı azami oy şartı düzenlemeleri ile sadece hali hazır pay sahiplerinin oy haklarını TTK m. 434/1 hükmüne aykırı sınırlandıran veya ortadan kaldıran düzenlemeler hukuka uygun kabul edilemez. Keza esas sözleşmede öngörülen oy hakkına ilişkin düzenlemelerin oybirliği ile değiştirilebileceğini düzenleyen esas sözleşme düzenlemesine aykırı nitelikte, değişiklik kararının TTK m. 421/1'de düzenlenen çoğunluk ile gerçekleştirilmesi halinde de iptal edilebilir bir karar bulunur. Bu anlamda kanunun emredici hükümleri ve esas sözleşme hükümleri azami oy şartının düzenlenmesinde diğer bir sınırı teşkil eder.

(2) Müktesep Haklar Bakımından Değerlendirme

Müktesep haklar pay sahibinin rızası olmadıkça genel kurul veya yönetim kurulu kararı ile değiştirilemez, kullanılmaları şarta bağlanamaz ve içerik olarak zayıflatılamaz haklardır.¹³⁶ Paylar arasında eşitsizlik yaratacak farklar tanınması da müktesep hakların ihlali anlamına gelmektedir.¹³⁷ TTK m. 434 hükmünün gerekçesinde oy hakkı sınırlandırılmasını sonradan esas sözleşme değişikliği ile gerçekleştirmenin eşit işlem ilkesi ve müktesep haklar sebebiyle güç olacağı belirtilmiştir. Ancak esasen asgari oy hakkı vazgeçilemez olarak vasıflandırılmakta ve bunun üzerindeki oy hakkı kural olarak müktesep hak olarak nitelendirilmemektedir.¹³⁸ Bu sebeple kural olarak ilgili pay

¹³⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku I, N. 866; Gökdemir Tamer, s. 454.

¹³⁷ Ansay, s. 240; Gökdemir Tamer, s. 454.

¹³⁸ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 411; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 24, N. 69-74; Çeker, s. 215; İmregün, Anonim Ortaklıklar, s. 327; İmregün, Menfaat İhtilafları, s. 121 vd.; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku II, N. 868.

sahiplerinin rızaları olmaksızın genel esas sözleşme değişikliği nisabı olan TTK m. 421/1 çerçevesinde, şirket sermayesinin en az yarısının temsil edildiği genel kurulda toplantıda mevcut bulunan çoğunluğun olumlu oyu ile azami oy şartının düzenlenmesi mümkündür. Bununla birlikte esas sözleşme ile müktesep hak ihdası mümkün olup, esas sözleşmeye konulacak bir düzenleme ile oy hakkının oransallık ilkesine uygun surette belirlenmesi ve oy hakkına bu şekli ile müktesep hak niteliği tanınması mümkündür. Bu halde ise esas sözleşmede azami oy şartının sonradan düzenlenebilmesi için oy hakkı sınırlanan ilgili pay sahibinin rıza göstermesi veya esas sözleşmede bu yönde bir düzenleme söz konusu ise oybirliği ile karar alınması gerekebilecektir.¹³⁹ Bu düzenlemelere aykırı kararlar iptal edilebilir nitelikte olacaktır.

(3) Eşit İşlem İlkesi Bakımından Değerlendirme

TTK m. 357’de temel bir ilke olarak “*pay sahipleri eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulurlar*” ifadesi ile eşit işlem ilkesini düzenlemiştir.¹⁴⁰ Eşit işlem ilkesi, eşit şartlar altında pay sahiplerine eşit davranılmasını emretmekte,¹⁴¹ hukuki statüleri ile bunlara yüklenen yükümlülük ve tanınan haklarla ilgili hususlarda pay sahipleri arasında ayrımcılık yapılmasını yasaklamaktadır.¹⁴² Eşit işlem ilkesi her pay sahibini aynı işleme tabi tutmayı değil, eşit şartlar altındaki pay sahiplerini aynı muameleye tabi tutmayı amaçlar.¹⁴³

¹³⁹ Gökdemir Tamer, s. 456.

¹⁴⁰ Eşit işlem ilkesi AktG §53 a’da TTK m. 357’e paralel şekilde düzenlenmiştir. İsviçre hukukunda ise eşit işlem ilkesi İsvBK m. 706/2 b.3’te pay sahiplerinin şirket amacının haklı göstermediği eşit olmayan bir işleme tabi tutulmasını öngören genel kurul kararlarının iptali kabil olduğu şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca yönetim kurulunun özen ve sadakat yükümünü düzenleyen İsvBK m. 717/2’de yönetim kurulunun pay sahiplerine eşit şartlarda eşit davranma yükümlülüğü ortaya konulmuştur. Ayrıca bkz.: Yağmur, Setenay: Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 15 vd.

¹⁴¹ Eşitlik ilkesinin oransallık ilkesinin uygulandığı pay sahipliği hakları açısından nisbi, oransallık ilkesinin söz konusu olmadığı ve özellikle pay sahibinin elinden alınamayacak ve vazgeçilemez nitelikteki hakları bakımından mutlak şekilde uygulanması gerekmektedir. Şehirali Çelik (Kırca / Manavgat), Anonim Şirketler Hukuku C. I, s. 139-140.

¹⁴² N. Fusun Nomer, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1999, s. 24; Moroğlu, s. 234 vd.

¹⁴³ Yağmur, s.20; H. Ercüment Erdem, “Türk ve İsviçre Hukuklarında Eşit İşlem İlkesi”, İsviçre Borçlar Kanunu’nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukukunun

Anonim şirketler hukukunda eşit işlem ilkesi, esas olarak ilgili pay sahipliği mevkiine dayanmaktadır. Sermayeye katılıma dayalı olan bu pay sahipliği haklarında, sermaye katılımının kapsamına göre farklılaştırmalara izin verilmektedir.¹⁴⁴ Oransallık ilkesinin geçerli olduğu pay sahipliği haklarında eşit işlem ilkesinin pay sahibinin şirket içindeki konumu dikkate alınarak uygulanması gerekir (*nisbi eşitlik ilkesi*).¹⁴⁵ Öte yandan, pay sahipliği statüsünün kullanılmasının yeterli olduğu pay sahipliği hakları söz konusu olduğunda ise, ana ilke mutlak eşit muameledir (*mutlak eşitlik ilkesi*).¹⁴⁶ Dolayısıyla anonim şirketlerde oransallık ilkesinin uygulandığı pay sahipliği hakları bakımından pay sahibinin şirket içindeki konumunu dikkate alınarak eşit işlem ilkesinin nisbi, oransallık ilkesinin uygulanmadığı pay sahibinin elinden alınamayacak ve vazgeçilemeyecek nitelikteki haklar açısından ise ilkenin mutlak şekilde uygulanması kabul edilmektedir.¹⁴⁷ Özellikle koruyucu haklar bakımından pay sahipleri arasındaki farklılıkların dikkate alınmaksızın ilkenin mutlak şekilde uygulanması söz konusudur. Üzerinde değişiklik yapılması mümkün olan kâr payı, önerilmeye muhatap olma, oy hakkı gibi haklarda ise sermayeye ka-

Türk Ticaret Hukuku'na Etkileri, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 403; Cafer Eminoğlu, "Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından 'Eşit Şartlarda Eşit İşlem' İlkesi", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, Y. 2015, S. 1, s. 80; Arthur Meier-Hayoz/Peter Forstmoser, *Schweizerisches Gesellschaftsrecht*, Bern 2012, s. 454; Rauf Karasu, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 36-37; Gökdemir Tamer, s. 460; Merih Kemal Omağ, "Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi", *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1986, C.1, S.1, s. 1-2; Nomer, *Eşit İşlem*, s. 485; Yıldız, s. 75; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), *Ortaklıklar Hukuku I*, N. 889.

¹⁴⁴ 4C.242/2001, 5. Mart 2003, E.3.1. Bieri, s. 29, dn. 95.; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §39, N. 51.; Von Salis, *Stimm-und des Vertretungsrechts*, s. 30.; Karl Hofstetter, "Die Gleichbehandlung der Aktionäre in börsenkotierten Gesellschaften", *SZW* 5/1996, 228 vd.

¹⁴⁵ Kırca, s. 66; ayrıca bkz.: Huguenin Jacobs, s. 38.

¹⁴⁶ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §39, N. 71 vd.; Von Salis, *Stimm-und des Vertretungsrechts*, s. 28.

¹⁴⁷ Şehirli Çelik (Kırca/Manavgat), *Anonim Şirketler Hukuku C.I*, s. 139-140; Şükrü Yıldız, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi*, Ankara 2004, s. 75; Erdem, s. 395; Arthur Meier-Hayoz/Peter Forstmoser *Schweizerisches Gesellschaftsrecht*, Stämpfli, Bern, 2012, § 16, Nr. 146-147; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §39, Nr. 51,71; Tek paya sahip olmanın yeterli olduğu genel kurula katılma, bilgi alma, inceleme dava hakları gibi pay sahipliği haklarında kanun gereği eşit işlem ilkesinin geçerli olmadığı, bu türden haklarda haklı gerekçelerle de olsa farklı bir uygulamaya gidilmesinin mümkün olmadığı mutlak eşitlik ilkesi geçerli olduğuna dair bkz.: Kırca, s. 66.

tılma oranında hak sahibi olma esasının uygulandığı ve nisbi eşitliğin söz konusu olduğu söylenebilir.

Eşit işlem ilkesi, pay sahiplerine eşit şartlar altında eşit davranılmasını sağlamaktadır. Böylece ilke, haklı bir gerekçe olmaksızın pay sahiplerinin farklı muamele görmelerini engellemektedir. TTK m. 357’de “*pay sahipleri eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulurlar*” düzenlemesi ile her türlü eşitsizlik değil, objektif kriterlere aykırı bir anlamda keyfi eşitsizlikler yasaklanmaktadır.¹⁴⁸ Objektif nitelikte, haklı bir sebebe dayanmayan ve gerçekte bağdaşmayan davranışlar ise keyfi davranışlar olarak kabul edilir. Bu anlamda tüm pay sahiplerinin menfaati ve şirketin çıkarları doğrultusunda şirketin amacının gerçekleştirilmesi için kesinlikle gerekli olduğu sürece, sermayeye katılım düzeyine göre farklılaşma mümkündür.¹⁴⁹ Farklılaşma objektif kriterlere dayandırılmalı ve keyfi olmamalıdır.¹⁵⁰ Pay sahiplerine farklı işlem yapılması ve eşit olmayan muamele objektif değilse, şirketin veya bir bütün olarak pay sahiplerinin çıkarları ve şirketin amacını gerçekleştirmek için kesinlikle gerekli değilse, ilgili karar iptal edilebilir.¹⁵¹ Bu halde anonim şirketlerde oy hakkının kullanılmasının pay sahibinin kişisel niteliklerine bağlanması, kadınların, erkeklerin, yabancıların, reşit olmayan kişilerin, kamu haklarını kullanmaktan menedilen kişilerin oy haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran esas sözleşme düzenlemeleri eşit işlem ilkesini ihlal eder.¹⁵²

¹⁴⁸ Meier-Hayoz/Forstmoser s. 456; Necla Akdağ Güney, “Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVIII, S. 3-4, Y. 2014, s. 122; Omağ, s. 5; Nomer, Eşit İşlem, s. 485; Erdem, s. 403. Her türlü eşitsizliğin yasaklanması şirketlerin hareket edemeyecek ve varlıklarını sürdüremeyecek hale gelmesine sebep verebilir. Akdağ Güney, Eşitlik İlkesi, s. 122; Karasu, Emredici Hükümler, s. 37; Yıldız, s. 88.

¹⁴⁹ “Die vom Gesetz verlangte Gleichbehandlung gilt indessen nicht absolut, sondern nur relativ, indem davon abgewichen werden darf, soweit dies für die Verfolgung des Gesellschaftszweckes im Interesse der Gesamtheit aller Aktionäre unumgänglich notwendig ist” BGE 102 II 254 E. 1 s. 267.

¹⁵⁰ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 39, Nr. 58; Şehirali Çelik (Kırca/Manavgat), Anonim Şirketler Hukuku C.I, s. 140; Huguenin Jacobs, s. 36.

¹⁵¹ Her ne kadar kanun, pay sahiplerine eşit olmayan muameleyi haklı göstermek için kullanılacak şirketin amacından (Gesellschaftszweck) söz etse de, çıkarların buna göre tartışılması için şirket amacı yerine şirket menfaatinin (Gesellschaftsinteresse) kullanılması gerektiği doktrinde tartışmasızdır. Bu doğrultuda bkz.: Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 25, N. 27.

¹⁵² Teoman, Yoksunluk, s.138; Yıldız, s. 102; Gökdemir Tamer, s. 461.

Esas sözleşme değişikliği ile pay sahiplerinin oy haklarının sınırlandırılmasında eşitsizlik yaratılması veya azami limitin pay sahipleri arasında farklı olarak belirlenmesi¹⁵³ eşit işlem ilkesinin doğrudan ihlali anlamına gelir. Bu anlamda sadece bir pay sahibinin oy hakkının sınırlandırılması veya pay grupları arasında sadece belirli bir pay grubunun oy hakkının sınırlandırılması eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil eder.¹⁵⁴ Benzer şekilde bir ailenin mensuplarının veya potansiyel bir alıcının oy gücü sınırlamalarına tabi tutulacağına dair bir düzenleme eşit işlem ilkesi uyarınca iptali kabildir.¹⁵⁵ Belirli bir meslek grubuna dahil olma, belirli bir yöreye, felsefi inanca veya dine, örgüte, mezhep ve ırka mensup olmayanlara oy hakkına ilişkin sınırlama getirilmesi ve esas sözleşmede bu yönde bir düzenlemeye yer verilmesi de eşit işlem ilkesini ihlal eder.¹⁵⁶ Bu halde oy hakkının sınırlandırılmasının esas sözleşme ile düzenlenmesi, bazı pay sahiplerine veya pay gruplarına özgülenmediği sürece esasen başlı başına ve doğrudan en azından şekli anlamda eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil etmez.¹⁵⁷

Şirket amacının haklı gösterdiği durumlarda ise müşterek menfaatler dikkate alınarak, şirketin korunması gerekliliği pay sahiplerinin bireysel menfaatlerinin önüne geçebilecektir. Ancak bu gereklilik halinde aynı durumda bulunan pay sahipleri arasında keyfi farklılaşmalara gidilmemesi, eşit işlem ilkesinin ihlal edilmemesi şarttır.¹⁵⁸ İlkenin amacı şirket organlarının keyfi işlem ve davranışlarının engellenmesidir. Bu sebeple şirket menfaatinin gerektirmesi ve yeterli haklı gerekçe bulunması halinde, pay sahipleri arasında eşitsizlik yaratan tedbirlere karar verilmesi olanaklıdır. Bununla birlikte alınacak tedbirin varılmak istenen amaca uygun ve gerekli olması şarttır.¹⁵⁹

¹⁵³ Örnek olarak bir kısım pay sahipleri bakımından tüm oylarının %5'ini kullanabileceği belirlenmiş iken, farklı bir kısım pay sahibi (örnek olarak şirketin iş birliği anlaşması akdettiği veya başka şekilde yakın ilişki içinde olduğu) için bu oranın %25 olarak düzenlenmesi gibi düzenlemeler eşitlik ilkesine aykırılık taşır. Böckli, Aktienrecht 2022, § 8, N. 597. Ayrıca bkz.: Gökdemir Tamer, s. 461

¹⁵⁴ Gökdemir Tamer, s. 461; ayrıca bkz.: Böckli, Aktienrecht 2022, § 8, N. 596 vd.

¹⁵⁵ Von Salis, Beschränkung, s. 174; Bürgi, Art. 692, N.9, 22; Gökdemir Tamer, s. 462.

¹⁵⁶ Teoman, Yoksunluk, s. 138; Yıldız, s. 102-103; Gökdemir Tamer, s. 461.

¹⁵⁷ Schluep, s. 142-143; Gökdemir Tamer, s. 458; sınırlama herkes için geçerli olacak şekilde öngörülebilir, bazı veya bir kısım pay sahiplerine özgülenemez. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N.14-60.

¹⁵⁸ Yağmur, s. 52; Yıldız, s. 89.

¹⁵⁹ Nomer, Eşit İşlem, s. 485-486; Erdem, s. 404; ayrıca bkz.: Tekinalp (Poroy/Çamoğ-

Azami oy şartı münferit pay sahiplerinin oy gücünü ve şirket üzerindeki etkisini sınırlandırmaktadır. Azami oy şartının esas sözleşme değişikliği ile sonradan getirilmesi pay sahiplerinin haklarını etkilemekte ve çoğu durumda eşit işlem ilkesine aykırılığı ihtiva etmektedir. Bu sebeple çoğunluk kararı ile getirilecek önlemin şirket menfaati ile gerekçelendirilmesi şarttır. Şirketin bu sınırlandırmayı getirmesinin kendi menfaatine olduğunu ortaya koyması gerekir. Azami oy şartının işlev ve amacı göz önüne alınarak bu gerekçeler belirlenebilir. Oy gücünün dağılımını şekillendirme ve büyük pay sahiplerinin hakimiyetini engelleme ve dolayısıyla azınlık pay sahiplerini koruma azami oy şartının temel amaçlarından biridir. Keza pay sahipleri grubunun çeşitlendirilmesine imkân tanıma, yeni yatırımcıların gelmesini sağlama, istenmeyen/düşmanca devralmaların önlenmesi, şirketin ekonomik bağımsızlığının korunması ve yabancılaşmanın önlenmesi bu kapsamda düşünülebilir.¹⁶⁰ Bu hedefler esasen şirketin menfaatine ilişkin olup, getirilecek azami oy şartının şirket çıkarları ile gerekçelendirilmesini mümkün kılar.

Eşit olmayan muamelelerin hukuka uygunluğu için ayrıca alınan karar veya gerçekleştirilen işlemin şirketin menfaatini gerçekleştirmek için gerekli ve uygun olması gerekir.¹⁶¹ Eşit işlem ilkesine aykırı kararların şirket menfaati açısından gereklilik ve hatta zorunluluk taşıması gerekir.¹⁶² Alınan karar veya gerçekleştirilen işlemin bir grup pay sahibinin menfaatlerine aykırı olmasına rağmen hukuken kabul edilebilecek nitelikte olması için bu karar veya işlemin şirketin ticaret hayatına sağlıklı ve emin adımlarla devam edebilmesi açısından gerekli olması aranmalıdır. Zira aksinin kabulü şirket amacına uygunluk gösteren ancak eşit işlem ilkesine aykırı her tür kararının hukuka uygunluğu sonucuna ulaştırabilir. Bu kabul ise TTK m. 357 düzenlemesinin içinin boşaltılması anlamına gelir.¹⁶³

Gereklilik bakımından yapılacak değerlendirmede ise azami oy şartının merkezi amacı olan oy gücünün sınırlandırılması dikkate alın-

lu), Ortaklıklar Hukuku I, N. 892, 894; Şirket organları kendilerine tanınmış takdir yetkilerini kullanırken keyfi davranışlardan kaçınmak zorundadır. Eşit işlem ilkesinin amacı her türlü keyfi ayrımları önlemektir. Bkz.: Yıldız, s. 87-88.

¹⁶⁰ Von Salis, Stimm-und Vertretungsrechts, s.101.

¹⁶¹ Akdağ, Eşitlik İlkesi, s. 123.

¹⁶² Erdem, s. 411, dn. 52.

¹⁶³ Yağmur, s. 59.

malıdır. Bir pay sahibinin şirket üzerindeki etkisinin en önemli aracı oy gücüdür. Bu etkinin sınırlandırılması, büyük pay sahiplerinin hakimiyetini önlemek ve küçük pay sahiplerini korumak için gereklidir. Aynı esas, pay sahipleri grubunun geniş dağılımının teşviki ve düşmanca/istenmeyen devralmaların (*heimlicher Übernahmen*) önlenmesi ve dolaylı olarak şirketler topluluğunun (*Konzernschutz*) ve bağımsızlığın korunması için de geçerlidir.¹⁶⁴

Azami oy şartının ayrıca hedeflenen önleme uygun bir araç olması gerekir. Uygunluk açısından, azami oy şartının pratikte uygulanmasının zorluğu dikkate alınmalıdır. Doktrinde özellikle, şirkette yalnızca hamiline yazılı pay senetleri bulunuyorsa ve bu nedenle, pay senetlerinin azami oy şartını dolanma amacı ile meşru hamil görüntüsü veren zilyetliğin devrinin (*Legitimationsübertragung*) engellenmesinin mümkün olmadığı hallerde azami oy şartı ihdasının uygunluğunun tartışılabileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte özellikle küçük şirketlerde veya çok düşük bir azami oy şartının bulunduğu hallerde pratikte uygulanma olanağı bulunduğu ifade edilmiştir.¹⁶⁵ 7262 sayılı Kanun ile hamiline yazılı pay senetlerinden kaynaklanan oy hakkının kullanılması esasları değiştirilmiş ve nama yazılı pay senetlerine yakınlştırılmış olması sebebiyle hamiline yazılı pay senetleri bakımından da azami oy şartının düzenlenmesi ve uygulanması uygunluk kriteri bakımından herhangi bir sorun doğurmaz. Bununla birlikte, alınan kararın şirket menfaatini gerçekleştirme bakımından uygun olması esası menfaatlerin değerlendirilmesinde yine de dikkate alınmalıdır.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Von Salis, *Stimm-und des Vertretungsrechts*, s. 102. Esas sözleşme değişikliği ile getirilecek azami oy şartının şirketin varlığını sürdürmesi veya gelişmesi açısından kaçınılmaz olması aranmaz. Ancak kararın şirketin varlığı ve devamlılığı yönünden objektif nedenlere dayanması gerekir. Gereklik unsuru ile şirketin menfaatinin sağlanması bakımından amaca uygunluk denetiminin yerine getirilmesi mümkün hale gelir. Rüçhan hakkı kısıtlamaları bakımından bkz.: Burak Adıgüzel, "Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Kaldırılması veya Sınırlandırılması" *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S.1, s. 10; Y. Can Göksoy, "Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Yeni Pay Alma Hakkının Kaldırılması", *Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan*, C.I, İstanbul 2003, s. 401-402; Onur Görmez, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Rüçhan Hakkının Kısıtlanması, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2017, s. 198.

¹⁶⁵ Von Salis, *Stimm-und des Vertretungsrechts*, 102.

¹⁶⁶ Von Salis, *Stimm-und des Vertretungsrechts*, s. 102.

b. Dürüstlük Kuralına Aykırılık Bakımından Değerlendirme

Dürüstlük kuralı herkesin, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken, ortalama zekâ seviyesine sahip, makul, dürüst ve güvenilir bir kişiden aynı hal ve şartlar altında beklenebilecek davranış tarzına uygun şekilde hareket etme zorunluluğunu ifade etmektedir.¹⁶⁷ TTK m. 445 uyarınca “*özellikle dürüstlük kuralına aykırılık*” genel kurul kararları bakımından iptal sebebi teşkil etmektedir. Bu düzenleme TMK m. 2’nin genel kurul kararları bakımından da bir iptal sebebi olduğunu vurgulamaktadır.¹⁶⁸

Azami oy şartının sonradan düzenlenmesinde dürüstlük kuralına uygunluk önem taşımaktadır. Çoğunluğun, gücünü azınlığın çıkarlarını dik-kate almayacak şekilde kötüye kullanması, şirket menfaati ile gerekçelendirilebilecek haklı bir sebebin bulunmadığı hallerde dürüstlük kuralının ihlali anlamına gelecektir. Bir hakkın hak sahibine hukuken korunmaya değer meşru bir menfaat sağlamak için kullanılması esas olup, sırf başkasını zarara sokmak ve onu güç duruma düşürmek veyahut gayrimeşru bir kazanç sağlamak için kullanılması halinde hak kötüye kullanılmış olur.¹⁶⁹

Çoğunluğun şirket menfaati gerektirmediği halde gücünü kötüye kullanarak aldığı, azlığın veya münferit pay sahiplerinin menfaatini zedeleyen kararlar kanun ve esas sözleşme hükümlerine uygun olmalarına rağmen iptal edilebilir.¹⁷⁰ Şirket menfaati gerektirmediği halde çoğunluğun gücüne dayanarak azami oy şartı getirmesi ve oy hakkını azınlık aleyhine sınırlandırması dürüstlük kuralına aykırı ve geçersiz bir karar olarak değerlendirilebilir. Şirket amacının haklı göstermediği halde pay sahiplerini kayba uğratan kararlar iptali kabil kararlar olarak değerlendirilir.

¹⁶⁷ Mehmet Ayan, Medeni Hukuka Giriş, Konya 2009, s. 167; Seyfullah Edis, “Doğruluk ve Güven Kurallarının Hukuki Niteliği”, Dr. Mahmut Koloğlu’na 70. Yaş Armağanı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975, s. 448.

¹⁶⁸ TMK m.2’ye aykırılık kanuna aykırılık çerçevesinde değerlendirilebileceği gibi, TK m.1/1 atfı ile TMK m.2’nin genel kurul kararları bakımından da geçerli olduğu kabul edilerek dürüstlük kuralına aykırı genel kurul kararlarının iptal edilmesi mümkündür. Bununla birlikte TK m.445’te dürüstlük kuralına aykırılığın bir iptal sebebi olarak düzenlenmesi hükmün uygulanmasındaki tereddütleri ortadan kaldırmaktadır. Kırca, s. 73; Moroğlu, s. 232.

¹⁶⁹ M. Kemal Oğuzman/Nami Barlas, Medeni Hukuk, Giriş/Kaynaklar/Temel Kavramlar, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 254.

¹⁷⁰ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1715c.

Azami oy şartının düzenlenmesinde bu kapsamda hakların sakınılarak kullanılması ilkesi dikkate alınmalıdır. Hakların sakınılarak kullanılması ilkesi, hakların başkalarına zarar vermeksizin veya en az zarar verecek şekilde kullanılmasını ifade eder. Bu ilke, bir amaca üçüncü kişilerin haklarına en az zarar verecek araçlarla ulaşılmasını gerektirir.¹⁷¹ Hakların sakınılarak kullanılması ilkesi bağımsız bir pay sahipliği hakkı değildir, ancak bir pay sahipliği hakkının ihlal edilmesi veya pay sahiplerine eşit olmayan muamelenin meşru olarak nitelendirilmesinde dikkate alınan bir kriterdir.¹⁷² Hakkın kullanılmasında hak sahibi için aynı değerde başka imkân ve çözümler bulunmakta iken hakkın başkasına zarar verecek tarzda kullanılması hakkın kötüye kullanılması sayılır ve hakların sakınılarak kullanılması ilkesine aykırılık teşkil eder. Zira bu halde şirket menfaati haklı göstermediği halde pay sahipleri kayba uğratılmaktadır.¹⁷³ Bazı durumlarda şirketin menfaatine alınan bir karar olmasına rağmen çoğunluk esas amacını ve hakkın kötüye kullanılmasını gizleyebilir. Bu halde ise karar şeklen eşit işlem ilkesine uygun olarak kabul edilse de hakkın kötüye kullanılması ve hakların sakınılarak kullanılması ilkelerine aykırı olabilir. Bu sebeple alınan kararın bu yönden ayrıca değerlendirilmesi şarttır.¹⁷⁴ Bu bağlamda özellikle azami limitin belirlenmesinde bu ilkeye riayet edilmesi ve arzu edilen şirket çıkarlarını gözetmek için gerekli olandan daha yüksek bir sınırlamaya gidilmemesi gerekir. Bu konuda örnek olarak istenmeyen/düşmanca bir devralmanın önlenmesi amacı ile getirilmek istenen azami oy şartı limitinin mevcut pay sahiplerinin oy haklarından daha az olarak belirlenmesi verilebilir. Esasen devralma teklifinin değerlendirileceği genel kurul kararında azami oy şartının getirilmesi veya ağırlaştırılmasından önce daha fazla oy gücünü haiz pay sahiplerinin bu güçlerinin sınırlandırılmasına nesnel bir gerekçe bulmak güçtür. Dolayısıyla devralmaya karşı bir önlem olarak getirilecek olan azami oy limitinin kural olarak hali hazır pay sahiplerinin mevcut oy hakları oranında düzenlenmesi yeterlidir.¹⁷⁵ Farklı bir sonu-

¹⁷¹ Hans Caspar von der Crone, Aktienrecht, Stämpfli, Bern, 2014, §8, N. 47.

¹⁷² Von Der Crone, §8, N.50.

¹⁷³ Kırca, s.80 vd.

¹⁷⁴ Necla Akdağ Güney, "Anonim Şirketlerde Hakların Sakınılarak Kullanılması İlkesi ve Uygulaması", Prof. Dr. Hikmet Sami Türk'e Armağan, Turhan Kitabevi, Ankara 2017, s. 50-51.

¹⁷⁵ Von Salis, Stimm-und Vertretungsrechts, s. 103 vd., s. 106.

ca ilgili büyük pay sahiplerinin şirkete yönelik somut bir zarar verme riski olması durumunda verilmesi gerekecektir.¹⁷⁶

Esas sözleşme değişikliği ile azami oy şartının düzenlenmesinde ayrıca orantılılık ilkesine uyulması gerekir. Orantılılık ilkesi¹⁷⁷ başvuru- lan önlem ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüdür; araçla amacın ölçüsüz bir oran içinde bulunmaması anlamına gelmektedir.¹⁷⁸ Orantılılık ilkesi çerçevesinde yapılan denetimde araç ile amaç arasında makul bir ilişkinin olup olmadığı değerlendirilir. Bu anlamda karşı karşıya gelen ve hukuken korunan iki değer arasında yapılan bir karşılaştırmadır ve özellikle bir normun, kişilere, diğer kişilerin hukuki alanında onlar aleyhine sonuç doğuracak bir hakkın kullanımına izin verdiği ancak bunun somut sınırlarını getirmediği alanlarda uygulama alanı bulur.¹⁷⁹ Hakkın kullanılmasında, hakkın kullanılmasının sağlayacağı menfaat ile başkasına vereceği zarar arasında aşırı bir orantısızlık bulunmamalıdır. Bir eylemin bu ilkeyi ihlal etmemesi için alınacak önlemin şirketin amacı ile orantılı olması şarttır. Başka bir deyişle, araç ve amacın orantılılığı ile dikkate alınır.¹⁸⁰ Bu sebeple ilgili karar ile şirketin elde edeceği yarar, azlığın bu karar sonucunda uğrayacağı zarara oranla

¹⁷⁶ Kalss, s. 81; Von Salis, Stimm-und Vertretungsrechts, s. 106.

¹⁷⁷ Doktrinde orantılılık ilkesinin iptal davalarında ayrıca inceleme konusu yapıp yapılmayacağı hususu tartışmalıdır. Bu konuda olumsuz görüş orantılılık değerlendirmesi yaparken mahkemenin amaçsal inceleme de yaptığı ancak müstekar içtihatlarla göre hakimın genel kurul kararlarının uygunluğunun veya amaca uygun olup olmadığının değerlendirilmesine imkan tanımadığı gerekçesine dayanmaktadır. İptal davasında hukuki incelemenin hukuka aykırılık olup olmadığı ile sınırlı olduğu mahkemenin kararın uygunluğunu inceleyemeyeceğine ilişkin bkz.: BGE 100 II 392 vd. 117 II 308 E.6a. Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, §25, N. 59. Ancak nitelikli bir incelemenin yapılabilmesi, bunun dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasaklarından kaynaklandığı kabul edilmektedir. Zira özellikle hakkın kötüye kullanılması yasağı çerçevesinde bir değerlendirmede, bir hakkın kullanılma amacı, hakkın kullanılmasının ilgili kişi üzerindeki etkisine göre belirlenmektedir. Amaç ve sonuç arasında nitelikli bir dengesizlik hukuka aykırıdır. Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 20-21.

¹⁷⁸ Süleyman Dost, "Uluslararası Hukukta Orantılılık İlkesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Aralık, 2018, s. 363. Ayrıca bkz.: Huguenin Jacobs, s. 39.

¹⁷⁹ Gaye Burcu Yıldız, "Türk İş Hukukunda Orantılılık İlkesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.15, Özel S., 2013, s. 682-683; Mustafa Alp, "Ölçülülük İlkesinin Özel Hukuk ve İş Hukukunda Özellikle de Hizmet Akdinin Feshinde Uygulanması -Alman Hukukuna Göre-" *Yasa Hukuk Dergisi*, Ocak 1999, s. 1519.

¹⁸⁰ Ayrıca bkz.: hakların sakınılarak kullanılması bakımından bkz.: Von Crone, §8, N. 47.

önemsiz kalıyor ise hakkın kötüye kullanılmasından bahsedilir.¹⁸¹ Ayrıca alınan önlemin orantılı (*Verhältnismäßigkeit*) olup olmadığının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir.¹⁸² Kanunun prensipte TTK m. 421/1’de yer alan nisapla oy hakkının sınırlandırılması olanağını tanımış olması, münferit olarak pay sahibinin sınırlandırılmasına başlı başına haklı bir neden oluşturmaz.¹⁸³ Özellikle, büyük pay sahipleri arasında gücün yoğunlaşmasını önlemek için, her ortağa tek oy (*Kopfstimmprinzip*) verme ilkesine yaklaşan bir oy hakkı sınırlaması doktrinde gerekli nitelikte olmayan bir önlem olarak görülmektedir. Münferit pay sahiplerinin etkisinden kaçınılabilmesi için azami oy sınırının neden daha yüksek belirlenemeyeceğinin belirli koşullara ve mevcut pay sahipleri yapısına göre, her bir münferit durumda haklı gösterilmesi gerekir.¹⁸⁴

Burada özellikle pay sahiplerinin getirilen sınırlamadan doğrudan ve dolaylı etkilenmesi önem taşır. Çünkü azami oy limitinin pay sahiplerinin mevcut oy hakkının altında belirlenmesi halinde, münferit pay sahipliği hakkında önemli bir değer düşüklüğü söz konusudur.¹⁸⁵ Azami oy limitinin pay sahiplerinin mevcut oy haklarının altında belirlenmesi, sadece oy haklarını kısıtlamakla kalmaz, aynı zamanda diğer pay sahiplerine göre oy haklarını eşitsiz bir şekilde azaltır. Oy hakkı etkilenen pay sahiplerinin genel kuruldaki etkileri sınırlanırken, azami limit altında kalan diğer pay sahiplerinin etkisi ise göreceli bir artış yaşar. Azami oy şartı getirilmesi, bu nedenle, bu pay sahiplerinin yasal pozisyonuna büyük bir müdahale anlamına gelir.¹⁸⁶ Azami oy şartının getirilmesinde şirket pay sahiplerinin menfaatlerindeki değer düşüklüğüne karşı çeşitli şirket çıkarları öne sürebilirse de bunların pay sahiplerinin menfaatlere ağır basıp basmadığının orantılılık çerçevesinde kontrol edilmesi gerekir. Ancak özellikle haklı gerekçe olarak tespit edilebilen pek çok hedef esasen şirketin varlığı ve işlevselliği için belirleyici değildir.¹⁸⁷

¹⁸¹ Kırca, s.80 vd.

¹⁸² Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 103.

¹⁸³ Ayrıca bkz.: BGHZ 70 (1978) 122 vd. “Genel kurul, esas sözleşmesel çoğunlukla, belirli bir nedenle gerekli gördüğü takdirde” ifadesini kullanmıştır. Ancak kararda somut olarak özel bir neden olup olmadığı ve mahkemenin bunu değerlendirdiği değerlendirmediği belirtilmemiştir. Von Salis, s. 104, dn. 504.

¹⁸⁴ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 103.

¹⁸⁵ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 104.

¹⁸⁶ Böckli, Aktienstimmrecht, s. 47; Huguenin Jacobs, 157.

¹⁸⁷ Von Salis, Stimm-und des Vertretungsrechts, s. 104.

SONUÇ

Azami oy şartı (oy hakkının bir üst limit belirlenerek sınırlandırılması) anonim şirketlerde sermayeye katılma oranında hak sahibi olma ilkesi/oransallık ilkesinden sapmaya yol açmaktadır. Ancak mülga TTK'dan farklı olarak TTK m. 434/2 c.2'de açık bir hükümle *“Her pay sahibi sadece bir paya sahip olsa da en az bir oy hakkını haizdir. Şu kadar ki, birden fazla paya sahip olanlara tanınacak oy sayısı esas sözleşmeyle sınırlandırılabilir”* ifadesi ile buna olanak tanınmaktadır. Azami oy şartının ilk esas sözleşme ile düzenlenmesi genel olarak herhangi bir sorunu bünyesinde taşımamaktadır. Kurucuların oy birliği ile bir esas sözleşme hükmü olarak azami oy şartını düzenlemesi mümkündür. Ancak bu halde de azami oy şartı, pay sahibinin oy hakkına, oy gücüne ve genel kurula katılma biçimine etki ettiğinden, getirilen sınırlamanın emredici nitelikte düzenlenen herhangi bir hakkı etkileyip etkilemediği ve anonim şirketin temel yapısını göz ardı edip etmediği kontrol edilmelidir. Azami oy şartı ilk kurucu esas sözleşmede öngörülmemiş ise, sonradan bu yönde yapılacak bir düzenleme için esas sözleşmenin değiştirilmesi gerekmektedir. Ancak azami oy şartının esas sözleşme değişikliği ile getirilebileceği, esas sözleşme değişikliğinin bir genel kurul kararını gerektirdiği ve genel kurul kararının hukuki geçerlilik şartlarının azami oy şartının düzenlenmesi bakımından da aranması gerektiği söylenebilir. Bu halde bu esas sözleşme değişikliği, şekli ve maddi bazı şartların bir arada bulunması halinde geçerli olacaktır. Öncelikle azami oy şartının sonradan düzenlenmesi esas sözleşme değişikliği niteliğinde olduğundan genel olarak esas sözleşme değişikliği prosedürünün işletilmesi ve usulü kurallara riayet edilmesi gerekmektedir. Bu bakımından esas sözleşme değişikliğine ilişkin şekli şartların ve gerekli nisapların yerine getirilmesi gerekir. Ayrıca esas sözleşme değişikliği ile sonradan azami oy limiti getirilmesi veya var olan limitin ağırlaştırılması, kanun veya esas sözleşme uyarınca korunan pay sahipliği haklarının veya anonim şirketler hukukuna ilişkin temel ilkelerin ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesini gerektirir. Bu bağlamda azami oy şartının düzenlenmesine ilişkin kararın pay sahibinin vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran ya da anonim şirketin temel yapısını bozan bir karar olup olmadığı ve kanun, esas sözleşme ve dürüstlük kuralına aykırılık bulunup bulunamadığının değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Pay sahibinin asgari oy hakkını ortadan kaldıran azami oy şartı TTK m. 447/1a çerçevesinde pay sahibinin vazgeçilemez haklarını ortadan kaldıran nitelikte bir karar olması nedeni ile batıl addedileceği gibi, oy gücünü pay sahibinin paylarının toplam itibari değeri ile ilgili olmayan koşullara göre belirleyen, oy hakkının belirlenmesini başka bir tüzel kişiye bırakan veyahut azami oy şartının düzenlenmesini yönetim kurulunun takdirine terk eden bir karar da anonim şirketin temel yapısı ile uyumlu olmadığından TTK m. 447/1 c uyarınca butlan yaptırımı ile karşılaşacaktır. Bununla birlikte Kanuna, esas sözleşmeye ve dürüstlük kuralına aykırı olarak azami oy şartı düzenlemesi ise kural olarak iptal edilebilir bir karar olarak kabul edilecektir. Burada yapılacak sınırlandırmanın şirketin menfaatine olması, şirketin menfaatini gerçekleştirme için alınan önlemin gerekli ve uygun olması, maddi ve objektif gerekçelere dayanması, pay sahiplerine eşit işlem yapılması ile dürüstlük kuralları, hakların sakınılarak kullanılması ve orantılılık ilkelerine uygun surette alınmış bir karara dayanması maddi anlamda geçerlilik şartıdır.

Kaynakça

Kitaplar

- Ansay Tuğrul, Anonim Şirketler Hukuku, 6. bs., Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1982.
- Arnold Michael, Münchener Kommentar zum Aktiengesetz: AktG, Band: 3§§ 118-178, C.H.Beck, München, 2022.
- Ayhan Rıza/Çağlar Hayrettin/Özdamar Mehmet, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2021
- Aytuğar Bilge, Anonim Şirketlerde Oy Hakkında İmtiyaz, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- Biçer Levent, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkında İmtiyaz ve Sınırları, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2019.
- Bieri Adrian, Statutarische Beschränkungen des Stimmrechts bei Gesellschaften mit Börsenkotierten Aktien, SSHW, Bd.303, Dike Verlag, Zürich, 2011
- Böckli Peter, Das Aktienstimmrecht und seine Ausübung derch Stellvertreter, Diss., Helbing&Lichenhahn, Basel, 1961.
- Böckli Peter, Schweizer Aktienrecht, 4. Aufl., Schulthess, Zürich, 2009 (Aktienrecht).
- Böckli Peter, Schweizer Aktienrecht, 5. Aufl., Schulthess, Zürich, 2022 (Aktienrecht 2022).
- Bürgi Wolfhart F., Zürcher Kommentar, Die Aktiengesellschaft, Rechte und Pflichten der Aktionäre, Bd. V/5b/1, OR 660-697, Schulthess, Zürich, 1957.

- Cahn Andreas/Von Spannenberg Michael Alexander, Aktiengesetz, Band 1 §§ 1-149, (Hrsg.: Spindler, Gerald/Stilz, Eberhard), C.H.Beck, München, 2019.
- Çeker Mustafa, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2000.
- Dağ Üner, Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1996
- Forstmoser Peter/Meier-Hayoz Arthur/Nobel Peter, Schweizerisches Aktienrecht, Stämpfli, Bern, 1996.
- Gehrer Carole Lea, Statutarische Abwehrmassnahmen gegen Übernahmen : eine Untersuchung der an der SWX kotierten Schweizer Aktiengesellschaften, Schulthess, Zürich, 2003.
- Gökdemir Tamer Tülay, Anonim Şirketlerde Oy Hakkının Kapsamı ve Etkisi, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2022.
- Görmez Onur, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Rüçhan Hakkının Kısıtlanması, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2017.
- Herller Sebastian, Aktiengesetz: AktG Kommentar (Hrsg.:Hans Christoph Grigoleit), C.H.Beck, München, 2020.
- Huguenin Jacobs Claire, Das Gleichbehandlungsprinzip im Aktienrecht, Schulthess, Zürich, 1994.
- Hüffer Uwe/Koch Jens, Aktiengesetz: AktG, C.H.Beck, München, 2021.
- İmregün Oğuz, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, İstanbul 1962 (Menfaat İhtilafları).
- İmregün Oğuz, Anonim Ortaklıklar, Yasa Yayınları, İstanbul, 1989 (Anonim Ortaklıklar).
- Kalss Susanne, Das Höchststimmrecht als Instrument zur Wahrung des Aktionärseinflusses, Wien, 1992.
- Karasu Rauf, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.
- Kastner Walther/Doralt Peter/Nowotny Christian, Grundriss des österreichischen Gesellschaftsrechts, Manz, Wien, 1990.
- Kendigelen Abuzer, Anonim Ortaklıkta Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1999.
- Kırca İsmail, Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.
- Kırca İsmail/Şehirali Çelik Feyzan/Manavgat Çağlar, Anonim Şirketler Hukuku C.I, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013.
- Korkut Ömer, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı, Karahan, Adana 2012.
- Kunz Peter V., Der Minderheitenschutz im schweizerischen Aktienrecht, Stämpfli, Bern, 2001.

- Länzlinger Andreas, Basler Kommentar, Obligationenrecht II, Art.530-964 OR Art.1-6 SchlT AG Art.1-11 ÜBest GmbH, Honsell/Vogt/Watter (Hrsg), 4. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2012.
- Meier- Hayoz Arthur/Forstmoser Peter, Schweizerisches Gesellschaftsrecht, Stämpfli, Bern, 2012.
- Meyer, Philippe, Der unabhängige Stimmrechtsvertreter im schweizerischen Aktienrecht, Dike Verlag, Zürich/St Gallen, 2007.
- Moroğlu Erdoğan, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 9. Bası, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020
- Nahrath Charles, Das Stimmrecht des Aktionärs nach schweizerischen Recht, Diss., Bern, 1993.
- Nomer N. Fusun, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1999.
- Oğuzman M. Kemal/Barlas Nami, Medeni Hukuk, Giriş/Kaynaklar/Temel Kavramlar, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.
- Pestalozzi Christoph, Mehrstimmrecht in Generalversammlung und Urabstimmung der Genossenschaft, Diss., Schulthess, Zürich, 1977.
- Poroy Reha/Tekinalp Ünal/Çamoğlu Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11. bs, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009.
- Poroy Reha/Tekinalp Ünal/Çamoğlu Ersin, Ortaklıklar Hukuku I, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021.
- Poroy Reha/Tekinalp Ünal/Çamoğlu Ersin, Ortaklıklar Hukuku II, 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.
- Pulaşlı Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, 4. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- Rieckers Oliver, Aktiengesetz: AktG Band 1: §§ 1-149, (Hrsg: Gerald Spindler/ Eberhard, Stolz), 4. Aufl, C.H.Beck, München, 2019.
- Schaad Hans-Peter, Basler Kommentar, Obligationenrecht II, Art.530-964 OR Art.1-6 SchlT AG Art.1-11 ÜBest GmbH, Honsell/Vogt/Watter (Hrsg), 4. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2012.
- Schleiffer Patrik, Der gesetzliche Stimmrechtsausschluss im schweizerischen Aktienrecht, Diss., Stämpfli, Zürich, 1993.
- Schlupe Walter R., Die wohlerworbenen Rechte des Aktionärs und ihr Schutz nach schweizerischem Recht, Diss, Polygraphischer Verlag AG, St.Gallen 1955.
- Schiemer Karl, Handkommentar zum Aktiengesetz, Manz, Wien, 1986.
- Schmidt-Pachinger Sabine, Münchener Kommentar zum Aktiengesetz Band 3 §§118-178, C.H.Beck, München, 2022.
- Spindler Gerald, Aktiengesetz Kommentar: 1. Band §§ 1-149 (Hrsg.: Karsten Schmidt /Marcus Lutter), 3.Aufl., C.H.Beck, Köln, 2015.
- Şehirali Çelik Feyzan Hayal, Anonim Şirketlerde Çıkar Çatışmaları Ekseninde Şirket Ele Geçirmelerine Karşı Önlemler, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2008.

- Tanner Brigitte, Quoren für die Beschlussfassung in der Aktiengesellschaft, Diss., Schulthess, Zürich, 1987.
- Tekinalp Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.
- Teoman Ömer, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, İstanbul, 1983 (Yoksunluk).
- Tröger Tobias, Kölner Kommentar zum Aktiengesetz Band 3/1- 7. Teillieferung §§ 133-134, 136-137 AktG (Hrsg. Wolfgang Zöllner/Ulrich Noack), Wolters Kluwer, Köln, 2017.
- Türk Ahmet, Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- von der Crone Hans Caspar, Aktienrecht, Stämpfli, Bern, 2014.
- von Greyerz Christoph, Die Aktiengesellschaft, Schweizerisches Privatrecht, Bd. VIII/2, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 1982.
- von Salis Ulysses Gubert Andreas, Die Gestaltung des Stimm- und des Vertretungsrechts im schweizerischen Aktienrecht, Schulthess, Zürich, 1996 (Stimm- und des Vertretungsrechts).
- Yağmur Setenay, Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- Yıldız Şükrü, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Seçkin, Ankara, 2004.
- Zöllner Wolfgang, Die Schranken mitgliedschafter Stimmrechts-macht bei den privatrechtlichen Personenverbänden, Beck, München, 1963.

Makaleler

- Adams Michael, "Höchststimmrechte, Mehrfachstimmrechte und sonstige wunder-same Hindernisse auf dem Markt für Unternehmenskontrolle", *AG* 35, 1990, s. 63-78.
- Adıgüzel Burak, "Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Kaldırılması veya Sınırlan-dırılması" *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S.1, s. s. 1-48.
- Akdağ Güney Necla, "Anonim Şirketlerde Eşitlik İlkesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fa-kültesi Dergisi*, C. XVIII, S. 3-4, Y. 2014, s. 115-135 (Eşitlik İlkesi).
- Akdağ Güney Necla, "Anonim Şirketlerde Hakların Sakınılarak Kullanılması İlkesi ve Uygulaması", Prof. Dr. Hikmet Sami Türk'e Armağan, Turhan Kitabevi, An-kara, 2017, s. 45- 68.
- Alp Mustafa, "Ölçülülük İlkesinin Özel Hukuk ve İş Hukukunda Özellikle de Hiz-met Akdinin Feshinde Uygulanması -Alman Hukukuna Göre-" *Yasa Hukuk Der-gisi*, Ocak 1999, s. 1519-1534.
- Baums Theodor, "Höchststimmrechte", *AG* 35, 1990, s. s.221-242.
- Dost Süleyman, "Uluslararası Hukukta Orantılılık İlkesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Der-gisi*, Aralık, 2018, s. 361-400.
- Seyfullah Edis, "Doğruluk ve Güven Kurallarının Hukuki Niteliği", Dr. Mahmut Koloğlu'na 70. Yaş Armağanı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1975, s. s. 447-460.

- Eminoğlu Cafer, "Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından 'Eşit Şartlarda Eşit İşlem' İlkesi", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, Y. 2015, S. 1, s. 79-88.
- Erdem H. Ercüment, "Türk ve İsviçre Hukuklarında Eşit İşlem İlkesi", *İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktibasının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukukunun Türk Ticaret Hukuku'na Etkileri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 393-524.
- Göksoy Y. Can, "Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Yeni Pay Alma Hakkının Kaldırılması", *Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan*, C.I, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2003, s. 363-440.
- Henze Hartwig, *Materiellrechtliche Grenzen für Mehrheitsentscheidungen im Aktienrecht (Teil I)*, *DStR* 1993, s. 1863-1871.
- Hofstetter Karl, "Die Gleichbehandlung der Aktionäre in börsenkotierten Gesellschaften", *SZW* 5/1996, s. s. 222-229.
- Immenga Ulrich, "Grenzen einer nachträglichen Einführung von Stimmrechtsbeschränkungen", *BB*, 1975, s. 1042-1045.
- Meilicke Heinz/Meilicke Wienand, "Umverteilung gesellschaftsrechtlicher Herrschaftsrechte" *Festschrift für Martin Luther zum 70. Geburtstag am 13. Juli 1976*, C.H.Beck, München, 1976, s. 99-112.
- Nomer N. Fusun, *Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi*, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1998, s. 469-490.
- Omağ Merih Kemal, "Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi", *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1986, C.1, S.1, s. 1-8.
- Pulaşlı Hasan, "Anonim Şirketlerde Esas Sözleşme ile Oy Hakkının Sınırlandırılması, Buna İlişkin Yöntemler ve Oyun Donduğu Haller", *Batider*, C. XXXIII, S. 3, 2017 (Sınırlandırılma), s.15-38.
- Tekil Fahiman, *Anonim Şirketlerde Eşit İşlem İlkesi*, *Argumentum* Aralık 1991, Y.2, S. 17, s. s. 258.
- Teoman Ömer, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı", *Batider*, C.XXV, S. 3, Eylül 2009, s. 5-24 (Oy Hakkı).
- Von Salis Ulysses Gubert Andreas, "Beschränkung der Stimmkraft der Aktionäre durch Höchststimmklauseln", *Neues zum Gesellschafts-und Wirtschaftsrecht*, Zum 50. Geburtstag von Peter Forstmoser, (Hrsg. Schluep, Walter R./Isler, Peter), Schulthess, Zürich, 1993, s. 171-185 (Beschränkung).
- Werner Winfried, "Einführung des Höchststimmrechts durch nachtragliche Satzungsänderung", *Die Aktiengesellschaft: AG, Zeitschrift für deutsches, europäisches und internationales Aktien-Unternehmens und Kapitalrecht*, Köln 1975, s. 176-180.
- Yıldız Gaye Burcu, "Türk İş Hukukunda Orantılılık İlkesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.15, Özel S., 2013, s. 681-707.